

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

עקב

זהר המבואר
הקָהָר וְהַקְבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מכון אור לישרים
ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

עקב

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

כְּשֶׁמִחְשָׁב אֵיזָה מִחֲשָׁבָה יְהִיָּה מֵה שִׁיְהִיָּה, הוּא מְחֻשָּׁב
אוֹתִיּוֹת, וְכִבְרַךְ יְדַעְתָּ שְׂאֵם בָּאָה זָרָה, בְּלִמּוּדוֹ אוֹ בְתַפְלָתוֹ
הִיא אֵינָה מְקַרִּיּוֹת, כִּי יֵשׁ עַת לְכָל חֲפָץ, וְכִמּוֹ שְׂכָתוֹב
'וּבְהִגִּיעַ תּוֹר נַעֲרָה וְנַעֲרָה', הוּא הַנִּיצוֹץ שֶׁנִּתְּנוֹן בְּעַמְקֵי
הַקְּלֹפוֹת, הַנִּקְרָא 'נַעֲרָה' שֶׁמְנוּעָרַת מְכָל טוֹב, וְרוֹצָה
לְהַתְּדַבֵּק בְּשִׂרְשָׁהּ, וְהִגִּיעַ עַת וְזָמַן לַעֲלוֹת בְּקֶדְשָׁהּ

(בעל שם טוב - בחוקתי)

אוצר פניני החסידות

נפלאות חֲדָשׁוֹת | אם האדם עתיד לזכור מהבורא לאחר זמן אינו עובר על 'השומר לך פן תשכח את ה' אלקיך' | מעשה בחוזה מלוואין והנהיגי הקדוש זי"ע"א

דגל מחנה אפרים | אשרי אדם ששׂונו הוא מה שהסיר גזע אחד את הבורא ממחשבתו

תולדות יעקב יוסף | אם יכולים לחשב על משא ומתן בבית הכנסת בנדאי אפשר גם לחשב על הבורא בעת משא ומתן

שפת אמת | אין אין האדם בוש לחשב הבלי עולם אף כי מלא כל הארץ כבודו ואלו להרר מה שהוא רצונו יתברך באמת מתביש ..

בית אברהם | כאשר האדם שבור בקרבו ממה שאינו זוכר את הבורא ומקבל זאת על עצמו הבורא מתמלא עליו רחמים ביותר

שיח שרפי קדש | מעשה בהמגיד מקוויניו זי"ע"א

מאמר יחזקאל | העולם טועים ומחליפים בין הדאגה עבור יראת שמים לדאגה עבור פרנסה

תורי תוב | דברי הנגמרא שהיראה לגבי משה מילתא וזוטרתא היא

מחשוף הלבן | הדברי התמיהה בלשון הפסוק

אוהב ישראל | מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה' - יראת שמים היא עקר כל השאלות ביום הדין

המדה נגויה | והנה עקב תשמעונו - בכל פסיעה יש לשקל האם יש בה צרך גבוה

קנו לרוד | דברי רש"י 'אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעונו'

קנישת לוי | על ידי שלא יפחד קלל מהמניעות בעבודת השם יתברך ויזהר להתגבר עליהם

באר מים חיים | גם כאשר צריך להראות פנים קדי לתוך את בניו וזהר שלא יקעס בלבו

לקוטי שיחות | ארבעים שנות המדבר היו זמן של נסיון עבור בני ישראל | הן נסיון העניות והן נסיון העשירות היו בזמן

לקוטי תורה | כפי שביאדם התחווין יש התחלקות החיות לפרטים כך ביאדם דלעילא | ישנם התחלקות המדרגות והתפשטות החיות

מחשוף הלבן | רמז לשכינה המתחשטת כבן לפני אבינו שבשמים

פתוחי חותם | רמז להקפדה על נטילת ידים כראוי שעל ידי כן לא יגרם לו להיות עני

פתוחי חותם | על ידי האכילה מתקררים הניצוצות שבמאכל ועולים לקדשה

דברי ישראל | גם התולת האדם בעבודתו יתברך היא על ידי סניעתא דשמנא | באור 'רור' עושה בראשית ברוך מרחם על הבריות ..

רזא דשבטא | היצר הרע מרומה את האדם שפךר התעלה מעל תאוות העולם ולבו בוער לעבודת הבורא

עריבי נחל | מאמר חז"ל על המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו

אהבת ישראל | גם התלמיד חכמים מצויים על היראה

אמרי פנחס | המבטב דבר מחבורו, הרי חבור דבר אחד והדבור אליו הוא דבר אחד ונפרד, אך התפלה להשם יתברך היא בעצמה אלקות ..

שאלו בחי ה' | הדייק מדיע בתחלה נאמר 'השנה' ולבסוף 'שנה'

פרי צדיק | לעתיד לבוא נראה שכל אריכות הגלות היא לטובה

סדר הזמנים | בשבת מברכים לגלגל נגלל כל הנמים נוראים

מהר"א מבעלזא | בחדש תשרי מקומים הרבה מצות ותפלות, ויש להקדים לך תשובה בחדש אלול

עבודת הגרשוני | רמזים נפלאים בראשי תבות 'אלול'

אמרי צדיקים | באור המשינה בדרך צחות ומוסר

חתן ישעיה | כל המפליץ זכות על ישראל זוכה שגם עליו ממליצין רק זכות

ישא ברכה | רמז גאה לענון השיניה וזמנה בסעודות השבת

אוצרות אנוני הדורות

שארית יעקב | רק על ידי שמירת הגדרים והסוגים אפשר לקיים את מצות התורה

ברכת טוב | סוריו של אהבה

בית יעקב | הנשמר מלתו עין הרע בשל אחרים אינו נזק מעין הרע

צמח דוד | רפואת ה' היא לעולם

נפלאות חֲדָשׁוֹת | 'פסל' המתיר והאסור - תלוי לפי נקודו

בית ישראל | אל יאמר אדם אפשי לעבד עבודה זרה ומה אעשה שאבי שבשמים גור עלי

נפש יהונתן | רעת והזק נטילת ממון שאינו כשר

יעקב חבל | סימני יסורים של אהבה

שמחה לאיש | אם כנינים אם פגבדים

אור פני יהושע | סגלת קדשת הארץ למדת ההסתפקות

הקמדת ישראל | חשבון הנפש בחדש אלול

לוח ארו החדש | אותו תעבד - יראת הרוזמנות

משך החכמה | שמירת מוזהה של החייד על כל העיר

שארית יעקב | גדול כח הרבים שאינם תחת המזל אלא דוונים על פי מעשיהם

דרשות ר"י אבן שויעב | אין כח המזל לשלט על הרבים או על הדר בארץ ישראל

תורת משה | ישראל למעלה מהמזל בארץ ישראל

ארץ המדה | הבטחת הקב"ה שכל יחיד יהיה נחשב כרבים ויתעלה למעלה מן המזל

אור החיים | המתחזק בכל כחו לקיים את התורה מבטוח בבני חיי ומוזני

ויאמר עזרא | סגלת אריכות ימים בארץ ישראל

יערות דבש | סגלת אריכות ימים בבתי כנסיות שבחוץ לארץ מפאת השקאת השכינה

אספת הכהן | זכות גדולה מועילה לבטל כח המזל

מעשי צדיקים

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת עקב

זכירת הבורא

נפלאות חדשות

רבי יעקב יצחק מפרישיסקא זיע"א

אם האדם עתיד לזכר מהבורא לאחר זמן אינו עובר על 'השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך' | מעשה בחוזה מלובלין והיהודי הקדוש זיע"א

פעם אחת בא היהודי וצ"ל אצל הרבי הקדוש מלובלין וצ"ל ומצאו איך שהתאנח מאד, ושאל לו על מה הוא מתאנח, ואמר לו איך שעבר על הלאו השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך (ח יא) ששכח רגע אחת.

ואמר לו היהודי וצ"ל, הלא מצינו שהדין שעמר של סאתים אינו שכחה אף על פי ששכחה, והטעם שעתיד לזכרו לאחר זמן, כן הלא גם כן אינו עובר על הלאו הואיל שעתיד לזכר בה':

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

אשרי אדם שעונו הוא מה שהסיר רגע אחד את הבורא ממחשבתו

שמעתי מן אדוני אבי זקני זללה"ה על פסוק 'אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון' (תהלים לב ב), הינו שהוא תמיד בדבקות מחשבתו בהשם יתברך, ולכן כשנופל ממחשבתו רגע אחד ואינו מחשב בה' נחשב לו לעון וחסא.

וזהו 'אשרי אדם לא יחשב ה'', הינו כשאינו חושב ה', 'לו עון', הוא עון אצלו, והוא סימן שהוא דבוק תמיד מחשבתו בהשם יתברך ולכן אשרי לו (פרשת ויקרא ד"ה אשר):

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

אם יכולים לחשב על משא ומתן בבית הכנסת כודאי אפשר גם לחשב על הבורא בעת משא ומתן

שמעתי בשם מורנו הרב רבי נחמן קאסויר, שהוכיח לכני אדם שאינם מקימין שויתי ה' גם בעסקו בסחורה ומשא ומתן, וכי תימא איך אפשר זה וכו', הא בהיותו בבית הכנסת ומתפלל אפשר לו לחשב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, הוא הדין איפכא נמי אפשר, ודברי פי חכם חן (פרשת וירא):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

איך אין האדם בוש לחשב הכלי עולם אף כי מלא כל הארץ כבודו ואלו להרהר מה שהוא רצונו יתברך באמת מתבייש

היצר הרע מוסר עצמו על זה, להסיר האמונה מן האדם, ושיהיה נדמה בעיניו כמרחק מהשם יתברך, ואומר לאדם שהוא גאות להתקרב להשם יתברך בתפלה שבלב וכדומה.

אבל באמת אדרבה ההתקרבות להשם יתברך מביא יראת שמים. וצריך האדם לתת לב לראות – איך אינו בוש לחשב הכלי עולם אף כי מלא כל הארץ כבודו, ואיך יבוש מלהרהר מה שהוא רצונו יתברך באמת (שבועות שנת תרל"א):

לפני השם הַיְיָ ברוך הוא לַגְדֹּף עֵינֵי תָמִיד
כְּמוֹ אֵשׁ שֶׁחָרָה עַל גִּבֵּי אֵשׁ לְכַנֶּה וְאֵי חָרָד
וַיֵּרָא מִמֶּנּוּ. וְאָמַר אִם כֵּן אֵלֶיךָ לְדַרְשׁ:

יראת שמים

מאמר יחזקאל

רבי יחזקאל מסוּזְמִיר זיע"א

העולם טועים ומחליפים בין הדאגה עבור
יראת שמים לדאגה עבור פרנסה

אמר [הרב הקדוש מוּזוּוּאֵלִין] בְּשֵׁם אָבִיו אָבִי
אֲדוּנֵי זְקֵנֵי וְצוּק"ל מְקַאֲזְמִיר: הַעוֹלָם
טוֹעִים וְעוֹשִׂים בְּהַפְּוֹךְ מִן הַרְאוּי, שְׂדוּאָגִים
בְּעֵבֹר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְעֵבֹר עֲצָמָם לֹא.

כי הַפְּרָנְסָה שִׁיף לְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא
הִזָּן וּמְפָרְנֵס, וַיִּרְאֵת שְׁמַיִם שִׁיף לְנוּ, כִּי
הַפֵּל בִּיַּדֵי שְׁמַיִם חוּץ מִירְאֵת שְׁמַיִם שְׂנֵאָמַר
וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם
לִירְאָה וְכו' (ברכות לג:), נִמְצָא אָנּוּ צְרִיכִים לְדַאֵג
עַל יְרָאָה וְלֹא עַל פְּרָנְסָה, וְהֵם עוֹשִׂים בְּהַפְּוֹךְ,
עַד כַּאֵן לְשׁוֹנוּ:

תורי זהב

רבי בנימין מזאלוֹזִיץ זיע"א

דברי הנגמרא שהיראה לגבי משה מלתא
וזטרתא היא

ונבאר פרוש בגמרא מסכת ברכות (ג:): אטו
יראה מלתא זוטרתא הוא אין לגבי
משה מלתא זוטרתא היא. וצריך לבאור מאיזה
טעם לגבי משה מלתא זוטרתא היא.

כפי הזדככות ודקות האדם קל לו להגיע
ליראת שמים

והנראה לפרש, הידוע לפי גדל מעלות דקות
והזדככות של האדם יקל לו שיהיה

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

כאשר האדם שבור בקרבו ממה שאינו זוכר
את הבורא ומקבל זאת על עצמו הבורא
מתמלא עליו רחמים ביותר

כי מדי דברי בו זכר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הַמוֹ
מְעִי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם ה' (ירמיה לא ט).
בְּשֵׁם אָבִי הַרֵב הַקְּדוּשׁ וְי"ל:

כשאיש יְהוּדִי זוֹכֵר בְּהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וּלְכַבּוֹ שְׂבוּר בְּקִרְבוֹ וְחוֹשֵׁב – הָאִם
זֶה זְכִירַת הַבוּרָא וְהַבְּרָךְ, וּמִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ
אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד' מֵהִיּוֹם וְהַלָּא 'אֲזַכְּרֶנּוּ' בְּכָל לְבִי
כְּרָאוּי לְהִיּוֹת, אֲזִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר
לְעַמְּתוֹ, 'רַחֵם', הָאִם זֶהוּ רַחֲמֵנוֹת שְׂאֵנִי מֵרַחֵם
עָלָיו, 'אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם ה'' עוֹד אֲרַחֵם יוֹתֵר וְיוֹתֵר
(ראש השנה):

שיח שרפי קדש

רבי ישראל מסוּזְמִיר זיע"א

מעשה בהמגיד מסוּזְמִיר זיע"א

פעם אחת באו ראשי העיר וכבדו את הרב
המגיד (מסוּזְמִיר) כְּשֶׁהָיָה בַּפֶּה קְהֵלְתָנוּ
(בעיר אפאטא) שְׂיֵאמַר דְּרָשָׁה בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּבֵית
הַקְּנֵסֶת.

ומאן וְאָמַר: כְּלוּם פְּעַלְתִּי אֲצַלְכֶם בְּהַדְרָשָׁה
שְׂאֵמַרְתִּי בְּשָׁנָה הַעֲבָרָה. וְיָצְאוּ בְּפִחֵי
נֶפֶשׁ וְהָיָה עֲגָמַת נֶפֶשׁ גְּדוֹל מְזָה לְכָל אִנְשֵׁי
הָעִיר.

ובא אִישׁ אֶחָד בְּעַל מְלָאכָה מֵאִנְשֵׁי הַמוֹן
שֵׁם, וְנִכְנַס אֶל הַרֵב הַמְּגִיד וְי"ל וְאָמַר
אֵלָיו: הִגָּה כְבוֹד קִדְשָׁתוֹ אָמַר שְׂלֵא פְּעַל כָּלֵל
בְּדִרְשָׁתוֹ שֶׁל שָׁנָה שְׂעַבְרָה.

האמת אָגִיד, כִּי מַעַת שְׂשַׁמְעֵתִי מֵאֵת הוֹד
כְּבוֹד קִדְשָׁתוֹ שְׂאֵמַר שְׂכַל פֵּר יִשְׂרָאֵל
צְרִיף לְקַיֵּם שְׁוִיתִי ה' לְגַדְדֵי תָמִיד, מֵאֲז עוֹמֵד

לסלק את מוראו כפי שיהיה הפחירה ושכר וענש.

גם האדם יכול להשתדל להסיר מעצמו לאט לאט את המסך המבדיל על ידי מחשבות קדושות

אלא שחננו אותנו בשכל ובינה ודעת שִׁיכּוּל האדם לרבק את עצמו בקדוש ברוך הוא ולחשב מחשבות קדושות עד שִׁיבְקַע בשכלו כל המסכים המבדילים ויזדכך את נפשו בהתפשטותו מהגשמי, עד שִׁיבְקַע את מחשבתו בו בעצמו ויראה בשכלו את מוראו יותר מהמלאך שעומד תמיד על מדרגה אחת.

והוא יכול להלך ממדרגה למדרגה עד אין סוף, ואז באותו שעה שיהיה בהודפכות גדול וכדבקות גדול בו יתברך שמו, בודאי גם לו אי אפשר לחטא מחמת מורא גדול, אלא מחמת התדבקות האדם בגשמי אחד יותר מתברו מכביד עליו מוראו יותר מתברו, שכל מה שיותר דבוק בגשמי יש לו יותר מסכים המבדילים בינו לבין קונו.

משה רבנו היה בהודפכות המהבית ולכך היתה היראה בעיניו מילתא זוטרתא

והנה מי לנו גדול כמשה רבנו עליו השלום שבודאי זכך את גופו בהודפכות גדול שגם גופו הגשמי היה יותר גדול מנשמת אדם אחר והיה במרום בין המלאכים ושופים ולחם לא אכל ומים לא שתה ועיניו ראו את מוראו הגדול בלי שום מסך המבדיל.

לכך היה יראה לגביו מילתא זוטרתא, אבל בכל העולם שהם רחוקים בזה העולם השפלה בכמה אלפים מסכים המבדילים - ואף על פי כן יהיה להם יראתו יתברך, בודאי הוא דבר גדול לגבם ודו"ק היטב:

יראת ה' על פניו, דאם נקח משל מאותם הרואים פני המלאך ועומדים ומשרתים לפניו ורואים גדלתו ויכלתו ותמהים על גדל כבודו ומוראו, בודאי מי הוא זה ואיזה הוא השוטה הגדול אשר יתחייב בנפשו למרד במלאך בעוד עומד לפניו ורואה גדלתו ושכחו.

רק כל אשר יתרחק מהמלאך בתכלית הרחוק יתרחק ממנו יותר היראה מהמלאך ועלול הוא יותר לחטא. ומכל שכן מי שהוא בן כפרי שלא ראה מימיו להמלאך ואינו יודע רק קצת מגדלתו, עלול הוא יותר לחטא.

המלאכים אינם יכולים לחטא כלל מרב קרבתם לבורא ויראתם ממנו

והנה עינינו הרואות שמלאכים ושופים וחיות הקדש אשר הם רואים את גדלתו ומוראו במעוט מסכים המבדילים בינם לבין קונם, אינו מהמציאות והאפשרית כלל לחטא, מחמת שעיניהם רואים את גדל מורא מברואיו.

שיש מלאכים שונים בהפלאתם כדאיאת שיש מלאך אחד גדול מתברו רניו אלפים פרסאות ובהתקרבות מלאך אחד מגבולו לגבול חברו הגדול ממנו היה נשרף ובטל מציאותו.

ואם רואים המורא מברואיו כל שפן שתלה עליהם מורא הקדוש ברוך הוא בעצמו עד שאי אפשר להם בשום פנים לחטא מחמת מוראו הגדול אשר עיניהם ראו.

אבל האדם השרוי בעולם השפלה הגשמי, שיש בינו ובין קונו אלף אלפים ורבבות מסכים המבדילים לאין קץ המסככים את מוראו, עד שאפשר לאדם בליעל להסיר את מוראו מפל וכל ולחטא פאשר עם לבבו, וזה היה מחמלת הבורא על האדם שיהיה יוכל

מתשוף הלבן

רבי יצחק אביחצירא זיע"א

התמיהה בלשון הפסוק

הנה לכאורה מלתא דתמיהא זו, דבאמרו מה ה' שאל מעמך כי אם ליראה, פשט הדברים הוא דיש כמה דברים שביד אדם לעשותם ויוכל לעשותם, ולא שאל ממנו הקדוש ברוך הוא כי אם היראה, ולא שיף ביד האדם שום דבר לעשות לה' וזולת היראה, דזה דוקא לבדה תלויה ביד האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לג), הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

התורה מביאה את האדם לידי יראה

ואפשר לומר ה"ך פשט, דהנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדה טז): דבשעת הריון מעלה המלאך הטפה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש. ויש לאוקומי 'חכם' זה אפלו בתורה, וכיון דמאת ה' נגזרה עליו חכמת התורה ממילא יראת ה' קלה בעיניו לקנימה, דגדול תלמוד שמביא לידי מעשה (קידושין מ:).

ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ג:), לעולם יעסק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כשירגיל תמיד לעסק בתורה בהכרח היא מביאתו לידי יראה, ד"ך היא דרפיה להורות חטאים בדרך.

ואם כן שהחכמה שהיא התורה היא מאת ה' ממילא היראה קל בעיניו לעשותה, שהתלמוד שנתן לו ה' הוא מביאו לידי מעשה, בשלמא אם היה גם התלמוד תלוי בידים שהוא העקר המביא לידי היראה, היה הדבר קשה בעיניכם, אף מאחר שהתלמוד תלוי ביד ומאתי בא לכם, רב היראה מהתלמוד באה,

נמצא לא נשאך לכם לעשות מצד היראה כי אם מעט מזער, ודבר מועט תוכלו לעמד בו.

באור הכתוב על דרך הנ"ל

וזה שאמר מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה, הכונה כיון שהיראה תלויה בחכמה, דאם אין חכמה אין יראה (אבות פ"ג מ"ו), וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה, אם כן שרש היראה ועקרה הוא מן התלמוד, ולא תלה הקדוש ברוך הוא התלמוד בידכם רק בידו ונתנו לכם, נמצא לא שאל מכם רק יראה בלא חכמה, ומאחר שהוא נתן לכם החכמה הרי היראה קלה בעיניכם לעשותה בלי טרח, ולמה תרפו עצמכם ממנה:

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העטיל מאפטא זיע"א

'מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה' – יראת שמים היא עקר כל השאלות ביום הדין

ועתה ישראל וגו' כי אם ליראה וגו'. יש לומר על פי מאמר חז"ל (שבת לא) בשעה שמכניסין את האדם לדין שואלים אותו ואומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה כו', ואפלו הכי אי איכא יראת ה' אין ואם לאו לאו.

וזה ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך, רצה לומר כל השאלות שיאמרו לך ביום הדין מה שה' תברך שואל מעמך, הכל היא כי אם ליראה, רצה לומר אף אם קימת כל הדברים שישאלו ממך, עם כל זה אי איכא יראת ה' אין, כן יהי רצון אמן:

פְּרַשְׁתֵּי עֵקֶב

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה (ו יב)

חֲמֻדָּה גְּנוּזָה

רבי משה לייב מפאסוב זיע"א

'והיה עקב תשמעון' – בכל פסיעה יש לשקל האם יש בה צרך גבוה

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה. פְּרוּשׁ, כִּי בְּכָל פְּסִיעָה שְׂאָדָם פּוֹסֵעַ, צָרִיךְ לְשַׁמֵּעַ (הֵינּוּ עֵגוּן הַבְּנָה, כְּטַעַם שְׁמִיעַ לִי סְבִירִי לִי) אִם הוּא צָרִיךְ גְּבוּהָ, וְאִם לֹא יִפְסַע, וְדַבְּרִי פִי חֲכָם חֵן:

אָמְנָם אם רואים דור ש'מקלין במצות ואין מכבדין יראי ה' – ואף על פי כן הוא הולך בדרך טובים – אז ראוי להללו. **וְזָהוּ** אם המצות 'קלות' בעיני העם, שההמון עם דשים המצות בעקביהם, ואף על פי כן 'תשמעון את המשפטים', אז 'ושמר ה' אלקיך את הברית וגו':

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם (ו יז-יח)

קְדֻשַׁת לִוְי

רבי לוי יצחק מבנדז'יטשוב זיע"א

על ידי שלא יפחד כלל מהמניעות בעבודת השם יתברך יזכה להתגבר עליהם

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם. ועיני ב'רש"י ש'מדקדק על לשון 'כי'.

וּנְרָאָה באמת, כי הכלל הוא, אם יבוא לאדם איזה מניעה חס ושלום לעבודת הבורא ברוך הוא, העקר שלא יעלה שום מורא ופחד על ראשו, ואז בנדאי בעזרת הבורא ברוך הוא לא יזיק לו.

וְזָהוּ הרמז בפסוק כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני, רשאי אמה לומר כן, רק התורה נותן עצה, וזהו הרמז איכה אוכל להורישם, כלומר התורה נותן עצה איכה אוכל להורישם, כלומר על ידי זה תוכל להורישם, לא תירא מהם, שלא תירא מהם, ואז בנדאי תוכל להורישם:

חֵן לְדוֹד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זיע"א

דברי רש"י 'אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון'

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וּשְׁמַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֵת הַבְּרִית וְאֵת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם. פְּרֹשׁ רִש"י – אִם הַמְּצוֹת קְלוֹת שְׂאָדָם דָּשׁ בְּעַקְבָיו תִּשְׁמְעוּן.

דקדוק לשון רש"י אם המצות 'קלות' ולא 'הקלות'

שְׁמַעְתִּי בשם אבי זקני הגאון הצדיק המפרסם אברק"ק ט'שעט'שעווין זיע"ע, מאחד ששמע הדברים מפיו הקדוש, ש'דקדק, דהוי ליה למימר אם המצות ה'קלות'.

שבח האדם כאשר מתנהג בדרך ה' אף כאשר המצות קלות בעיני אנשי הדור

על כן פרש פונת רש"י ז"ל, דאם אנו רואים שהעולם מכבדין יראי ה' ובעלי תורה, אז אין מעלה תרה למי שהולך בדרך טובים.

ולא תביא תועבה אל ביתך (ד טו)

באר מים חיים

רבי חיים מטש'רנוביץ זיע"א
גם כאשר צריך להראות כעס כדי להגיד את
כניו וזהר שלא יכעס בלבד

גם יאמר לתוביך ולא תביא תועבה אל ביתך
וגו', על דרך מה שאמר רבי זירא מ'מי
לא קפדתי בתוך ביתי וכו' (תענית כ:), והיה די
לומר מ'מי לא קפדתי, כי ודאי שגם בחוץ
לא קפד לא דוקא בביתו.

ופרשו המפרשים 'בתוך ביתי' – בתוך
פנימיות גופי, כי ודאי לא ימלט
שלא יהיה צריך לפעמים למדת הקפדנות
והפעם לעבודת ה', להנהיג את ביתו בדרך
ארץ ויראת שמים, ולהזהירם בשמירות הצריכות
בבית.

ואך כי זה הכל היה מבחוץ, שלפנים היה
מראה מדת הפעם לכעס עליהם לעשות
כרצונו בדרך הנוגע לעבודת ה', אבל בלבד
לא היה בו שום בחינת קפדנות כלל וכלל.

הגם שאמרו חז"ל (ברכות גו.) 'בכל דרכיך
דעהו' (משלי ג ו) אפלו לדרך עברה,
ואמרו (נזיר גג:) גדולה עברה לשמה, ונמצא
שהיה מתר לכעס בעובדי רצונו לשם שמים
באמת. אף על פי כן לא רצה להכניס בלבד
מדה רעה, שלא תדבק בפנימיות נפשו, ותסרף
לפעמים אף שלא במקום מצוה.

כי נודע אמרם ז"ל (סוטה ג.) כל העובר
עברה אחת מלפפתו וכו' רבי אליעזר
אומר קשורה בו ככלב, והוא הדין כל מדה
רעה שנקשרת ונדבקת בלב, וקשה לפרש
הימנה.

ועל פן לא נתדבק בה כלל – כי אם מהשפה
ולחוץ, ולא כנסה בלבד, כי היה מתירא
שלא יעשנה אף שלא במקום מצוה, על דרך
אמרם ז"ל (יבמות כ.) קדש עצמך במותר לך.

הרמז בלשון הפסוק

וזו אמר כאן ולא תביא תועבה אל ביתך, כל
דבר המתעב, אף אם נצרך לפעמים לאחז
במקצתה לשם מצוה, לא תביא אותה אל
ביתך הפנימית, כי אם נהג בה מהשפה ולחוץ:

לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו

גו' (ח ב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
ארבעים שנות המדבר היו זמן של נסיון עבור
בני ישראל | הן נסיון העניות והן נסיון
העשירות היו כמן

הארבעים שנה במדבר, היו זמן של נסיון
עבור בני ישראל, כמו שאמר
'לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו
גו'.

נסיונות בכלל נחלקים לשני סוגים: נסיון
של עניות ונסיון של עשירות. גם
במדבר היו שני סוגי נסיונות אלו, ושניהם
היו קשורים עם הפן:

מחד גיסא הכיל הפן עשירות היותר גדולה,
שהרי נוסף לכך שהיה לחם מן השמים,
לא היה בו פסלת, וטעמו בו כל הטעמים של
כל סוגי הפזון – לא כמו לחם מן הארץ,
שמגבל בטעמו ויש בו פסלת – הרי ירדו
להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם הפן,
עשירות כפשוטה.

ולאידך גיסא, היה כמן גם הנסיון של עניות,
כמו שאמר 'המאכלך מן גו' למען
ענתך' (ח טו), וכמבאר בגמרא (יומא עד:) שהענוי
התבטא בכך שהפן לא פעל שבע כראוי –
לפי דעה אחת: 'אינו דומה מי שיש לו פת
בסלו למי שאין לו פת בסלו', ולפי דעה שניה
– 'אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו
רואה ואוכל'.

כל דבר שיש לאדם כולל לכל הפחות משהו שהוא משלו, מה שאין כן המן, עם היותו תכלית העשירות, הרי הוא אצל האדם העניות היותר גדולה – שאינו יכול להראות על שום דבר ולומר שהוא משלו.

על דיוק לשון הפסוק 'וירעבך ויאכלך את המן' פי הנ"ל יובן גם הדיוק בלשון הפסוק 'וירעבך ויאכלך את המן': לא זו בלבד שהמן לא השביע, כמו לחם מן הארץ (בגלגל שני הטעמים הנ"ל), אלא 'וירעבך' – שפעל רעבון. ולכאורה, ביצד עורר המן רעבון.

כל דבר שבעולם נברא עם הגבלותיו: יש לו את הענין שלו, ואינו שך לענין אחר. וכמו בלחם מן הארץ: הוא מזון ולא ענין אחר, ובמזון גופא הרי הוא מגבל בטעמו, וענין זה מתקבל ונקלט אצל האדם ומשביע אותו.

מה שאין כן באשר האדם המגבל אוכל לחם מן השמים שהוא בלי גבול, כנ"ל – הנה אף על פי שמרגיש שיש לו כמון עשירות בלי גבול, הרי אדרבה: העבדה שאינו יכול להכיל זאת בשלמות, ויתרה מזוה, כל מה שמקבל הוא עדין מגבל, ומה שנשאר מבלי להתקבל הוא בלי גבול טעמים – מעוררת אצלו רעב.

הוא נמשך אל הבלי גבול שאינו יכול לתפס – 'אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך' – ענין שאי אפשר לתפסו על ידי ידיעה והשגה. והדרך לקבל את הבלי גבול היא על ידי היציאה (הפסטה) מהמציאות והמדידות שלו.

ירידת המן במדבר היה הכנה לקיום התורה ומצות בארץ ועמידה בנסיון העשר ובנסיון העני

וזהו גם שיירידת המן ארבעים שנה במדבר היתה הכנה לקיום התורה ומצות בארץ נושבת – העבודה לעמוד בשני סוגי הנסיונות: עשירות ועניות.

באור כיצד היה שך שני הכרים הפכים – עניות ועשירות – כמון

וצריך להבין: ביצד מתאימים בדרך אחר, כמון, שני הפכים – עניות ועשירות.

הסבה לכך שהיתה כמון עשירות (כל הטעמים וגם אכנים טובות ומרגליות), שזוהי מציאות שאינה שכת כלל בלחם מן הארץ – היא בגלל היותו לחם מן השמים, ענין אלקי, והרי לגבי אלקות אין הגבלות.

ולכן, גם לאחר ירידתו למטה נשאר המן במהותו האלקית: לא היתה בו פסלת, ולא היה מגבל לטעמים מסוימים בלבד, ועד שלא היה מגבל רק למעלות של סוג האכל (בעקר – לחם – צומח), אלא הביא עמו גם את השלמות של דומם – אכנים טובות ומרגליות.

ומצד מעלה זו שהמן היה למעלה מהעולם לגמרי (וחורש וזרע שבעולם אינו מסגל לקלט זאת), ונמשך מלמעלה מהעולם (תמן) בעולם (תמן), והרי זמן מתחלק לימים, יומי מיפסקי מהדרי – לכן היה המן 'דבר יום ביומו', ובדגמת מהנה שיש בה רק כמה שנותנים, מה שאין כן שך שתלוי בגדל העבודה.

וכמו כן לא יכלו לראות בעין אנושית את כל הדברים שהטעמים שלהם היו כמון, כי, עין מגבלת אינה יכולה להכיל את הבלי גבול של ענין אלקי.

וזהו שני הענינים – עשירות ועניות – שהיו כמון: המן מצד עצמו הוא תכלית העשירות, דכיון שמהותו היא רוחניות, אין בו הגבלות; אבל מצד העולם והאדם היה כמון גם תכלית העניות, כיון שהאדם לא היה בו דבר שיוכל לדרש שהוא שלו (אין לו פת בסלוי), והענין לא היתה יכולה לקלט את העשירות שבמון, ולא ראתה בו אפלו מאכל פשוט (אינו רוזה ואוכל).

(יחזקאל א כו), כי נקרא אדם מלשון 'אדם' (לעילוי) (שעיה יד יד), כי כמו שבאדם למטה יש רמ"ח אברים כו' שבהם ועל ידם מתחלק החיות שבתוכו העין רואה כו'.

כך למעלה התפשטות החיות הוא ברבוי התחלקות הנבראים, מלאכים ונשמות בכמה מיני מדרגות מדרגות שונות, כמו שנאמר 'עיני ה' כו' 'אזני ה' כו', שיש מלאכים ונשמות שנקראים כן, והתפשטות החיות של כל אחד ואחד כפי מדרגתו ומגוון ותכונתו נקרא בשם 'אדם' שהוא בחינת ממלא כל עלמין. ולכן כתיב 'כמראה אדם' ולא בחינת אדם עצמו ממש.

בחינת 'רצון העליון' ובחינת 'רצון התחתון'

והנה חיות הנמשך לבחינת ומדרגה זו להיות ממלא כל עלמין ולהחיות רוח שפלים הוא מבחינת 'מוצא פי ה'', הוא מקור עליון וראשיתא דכולא בחינת סובב כל עלמין, ונקרא רצון העליון.

כי אית רצון ואית רצון, ורצון העליון הוא פרוש שעליון על כל העולמות שאינו יכול להתלבש תוף עלמין כלל שהוא סתימא דכל סתימין ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, ורצון התחתון הוא מה שמתלבש תוף עלמין כו'.

'רצון העליון' הוא מקור התורה והמצוות

והנה רצון העליון הוא מקור התורה והמצוות, ולכן נקראים לחמי ורעיתי פרנסתי, שעל ידי אתערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא להמשיך חיות ממקור וחיי החיים מבחינת סובב כל עלמין לבחינת ממלא כל עלמין.

ואתערוותא דלתתא זו הוא על ידי מעשה המצוות ונקא בעשיה גשמיות, וגם על ידי דבור התורה דעקימת שפתיים הוי מעשה, מה שאין בן ההורר לאו כדבור דמי וההורר לא עביד מידי.

עמידה בנסיון של עשירות משמעותה – שהאדם לא יחשב ש'כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה', אלא לחזור ולשגן ולקבע בעצמו ש'ה' אלקיך. . הוא הנותן לך כח לעשות חיל'; וצמידה בנסיון של עניות משמעותה – שהאדם ידע שאין רע יורד מלמעלה, אלא הוא, האדם, האשם בפיסורים שלו, ולכן אין לו לבעט בפיסורים חס ושלום, אלא לקבלם בשמחה.

זוהי ההוראה מענין המן: ההשפעה כפי שבאה מלמעלה היא תכלית העשירות. מצד האדם שלמטה כל הענינים הם בהגבלה, כנ"ל, ורק מצד למעלה יכולה להיות עשירות אמיתית.

יתרה מזה: אפלו בהשפעה שמלמעלה, אם האדם מתחיל 'להתערב' בזה, הנה לא זו בלבד שאינו יכול להוסיף בזה – לא העדיף המרבה – אלא אדרבה, על ידי התערבותו הרי הוא מקלכל, ופועל עניות אפלו בענינים כאלו שמצד עצמם הם תכלית העשירות.

הדרך לקבלת העשירות היא על ידי הציאה (הקשטה) מציאותו ורצונותיו – מדידות, מההרגש של 'כחי ועצם ידי, ולסמך בבטחון הגמור על הקדוש ברוך הוא; על ידי זה נעשים כלי לקבל את ההשפעות מלמעלה, גם השפעות בגשמיות, שהנברא מצד הגבולתו אינו יכול להחילם (חלק ד עמ' 1098 ואילך):

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח א)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

כפי שבאדם התחתון יש התחלקות החיות לפרטים כך באדם דלעילא ישנם התחלקות המדרגות והתפשטות החיות

'אדם' הינו אדם דלעילא, דהינו מה שנאמר 'ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם'

גם בנפש האדם למטה גם כן אית רצון ואית רצון.

שיש שמעורר את רצון והאהבה הטבעית המסתרת שבנפשו לגלותה מההעלם אל הגלוי לדבקה בו ותברך מחמת התבוננות בגדלתו ותברך המחיה חיים שהוא ממלא כל עלמין כאשר תוכל נפשו שאת כל חד וחד לפום שעורא דיליה, והוא בחינת יובל נפשך.

אך יש רצון שהוא למעלה הימנו, ומבקשי ה' זכינו כל, שלפעמים תתלהב ותתלהט הנפש באהבה רבה עזה ונצומה בבחינת יובל מאדך מאד יותר מכדי מדת הנפש בהשגתה באור פני ה', אלא מחמת בטול השגתה דלית מחשבה תפיסא ביה, סתימא דכל סתימין.

והוא בחינת רעותא דליבא דלית מחשבה תפיסא ביה, והוא בחינת אהבה רבה שלמעלה מעלה מהעולמות שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין אלא כמו שכתוב מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ (תהלים עג כח).

ואהבה רבה זו שהיא בחינת רעותא דליבא, היא באה מלמעלה על ידי התורה והמצוות שהם רצון העליון רצונו וחקמתו ותברך. וזו היא בחינת הלחם והמזון שנעשה לנפש האדם על ידי התורה והמצוות, שהמוצא פי ה' שהוא מקור התורה והמצוות עליו יתיה האדם ותחיה נפשו במקור חיי החיים ותברך דלית מחשבה תפיסא ביה כו'.

ואין רעותא דליבא זו באה דוקא מחמת ההתבוננות איך שהתורה נותנת חיים ואיך נמשך החיות, רק כמו המאכל שמחיה את האדם בגשמיות - אף אם אינו מבין האיך המאכל מתעכל ונהפך לדם ואיך תשוב להיות בשר כבשרו ואיך הוא כח הדוחה הפסלת כו', אלא ממילא יתיה האדם. כך בחינת רעותא דליבא זו נמשכה מאלה וממלא על ידי קיום התורה והמצוות.

מפני שכח המעשה והדבור נלקח מכח האכילה שאוכל, שעל ידי זה מתחזק כחו לדבר ולעשות, וכח האכילה בשרשו ומקורו הוא יותר גבוה ונעלה מאשר תוכל נפשו שאת לפי מקור חצבו. וכך יוכל להיות על ידי זה אתערותא דלעילא ממעלה מעלה מבחינת סוכב כל עלמין.

וכן מעשה המצוות עצמן, כגון אתרוג ולולב כו', שהאתרוג הוא מאכל בפני עצמו וכן הלולב הוא צומח על כל פנים, ויש להם מעלה יתרה שבהם ועל ידם ימשך אתערותא דלעילא מבחינה עליונה וגבוהה מאד. וכן צמר הציצית ומעות הנצדקה וכו'.

מה שאין כן הרהור ומחשבה הוא בחינת חשב מ"ה, שהוא בחינת אדם עצמו, ואין כח לאתערותא זו להמשיך חיים עליונים כל כך.

וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא (אבות פ"ד מ"ו), כי העולם הבא הוא שנהנים מזיו השכינה, הוא זיו והארה מרבה ותוספת תענוג הנשמות בגלוי בבחינת ממלא כל עלמין הנקראת בשם שכינה ששוכן ומתלבש בעולמות.

כח המשכות החיות הוא על ידי תשובה ומעשים טובים

והנה הכח והחיות הנמשך לבחינת ממלא כל עלמין מבחינת סוכב כל עלמין הוא נעשה על ידי תשובה ומעשים טובים כנ"ל. נמצא שהם העושים הזיו והתענוג שבגן עדן. ולכן גדלה מעלתם מפל חיי העולם הבא שהם הם הממשיכים חיי העולם הבא כנ"ל.

בחינת רצון העליון ובחינת רצון התחתון כנפש האדם

והנה, לפי שהתורה והמצוות הם בחינת רצון העליון, לכך יש להם כח להמשיך לנפש האדם גם כן בחינת רצון העליון, כי

בן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו, פן השכינה כבדתא דמתחטאת על אבוקה ועבד לה רעותא בכל מה דבעיא.

ואומר הכתוב דבארץ הקדושה צריך להתקיים הדבר הזה, וזהו ארץ חטה, דהינו השכינה אימתי מתחטאת על אביה ועושה לה רצונה, כשהיא בארץ. ורצונה הוא ושערה, קרי ביה 'שעורה', דהינו דנבנית בכל שעורה הראוי לה:

ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה (ח ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמו להקפדה על נטילת ידים כראוי שעל ידי כן לא יגרם לו להיות עני

כונת הפסוק, ארץ אשר לא במסכנת, ארץ עכשו רומז על הגוף הנקרא ארץ, ודהינו, מזהרת התורה שיקדש האדם את גופו ויבונן בשעת אכילה. תחלה יעשה נטילת ידים כראוי, כי כל הנוטל ידיו ברבוי מים מבטח לו שלא יחסרו מזונותיו, רק יהיו ברוח, ואם בהפך גורם לו עניות, וזה רמוז בראשי תבות עיל נטילת ידים, עני.

וזהו שאמר ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם, דהינו, הנהר ושמר גופך שלא תגרם לעצמך עניות ויחסר לחמך, וזה גורם חסרון נטילת ידים, וזה משמעות אשר לא במסכנת, דהינו הנהר שלא תגרם לעצמך מסכנות שהיא עניות ויחסר לחמך.

והנה מסכנת חסר וא"ו גימטריא בנטילת הידים, לרמוז דהמסכנות שהיא העניות תלויה בנטילת ידים. עוד, במסכנות מלא עם

באור אשר קדשנו במצותיו

וזהו אשר קדשנו במצותיו, שעל ידי המצות נמשך קדשה עליונה מבחינת קדוש ומבדל, דהינו מה שאינו יכול להתלבש תוף עלמין הוא בחינת רצון העליון כנ"ל, לקדש אותו גם כן, שימשך לנפש האדם גלוי הארה זו בנפשו להיות האהבה ורצון העליון שבנפש שהוא בחינת רעותא דליבא ואהבה רבה הנ"ל.

וזהו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלקים (במדבר טו מ), שעל ידי המצות יהיה שורה בכם קדשה העליונה ממש להיות קדשה זו שנה לאלקים.

באור ענין הברכה

וזהו ענין הברכה, ברוך הוא המשכה, להיות הויה – שמהיה כל היות דהינו שרש ומקור כל ההתהוות – שיהיה בחינת אלקינו, שיתאחד עמנו באחדות אחד למהוי אחד באחד, על ידי אשר שהוא בחינת ענג העליון, שמשם נמשך להיות קדשנו בקדשתו ממש על ידי מצותיו בקדש העליון שהוא למעלה מעלה מבחינת עלמין.

שמונה נמשך רעותא דליבא לנפש, ואזי נקרא נפש האדם עצמה בחינת אחר לגבי רעותא דליבא הנמשך לו שהוא בחינת קדם מקדמונו של עולם (פרשת מטות פא, ג-ד):

ארץ חטה ושערה (ח ט)

מחטוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמו לשכינה המתחטאת כבן לפני אבינו שבשמים

יש לפרש כמו שאמר הינוקא עליו השלום בזהר הקדוש (ח"ג דף קפח:), ד'חטה' לשון

וזכרת את ה' אלקיך כי הוא נתנו לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו (ח י"ח)

דברי ישראל

רבי ישראל ממודן זיע"א

גם התחלת האדם בעבודתו יתברך היא על ידי סיעתא דשמיא | כאור 'ברוך עושה בראשית ברוך מרחם על הבריות'

וזכרת את ה' אלקיך כי הוא נתנו לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו. הנה אומרים 'ברוך עושה בראשית' (ברוך שאמר), ופרש אבי אדוני זקני זצוק"ל:

דהנה הבא לשהר מסייעין אותו (יזא לח:), והאדם הוא רק המתחיל, אמנם באמת אף ההתחלה זו הוא גם כן מן השמים, 'כי ממך הכל' (דה"א כט יד), והאדם לית ליה מגרמיה כלום, זהו הפרוש 'ברוך עושה בראשית', שאף הראשית והתחלה הוא תברוך העושה, עד כאן לשונו הקדוש.

ולפי זה נראה לי עוד, זהו שאומרים 'ברוך מרחם', כי מה שמסייעין אותו אחר שהתחיל, הלא זה הוא מצד הדין 'עזב מעזב עמו' (שמות כג ה), אבל הראשית והתחלה שנותנים לו מן השמים הלא זה הוא לפנים משורת הדין, כי על פי הדין הלא אמרו רז"ל (ב"מ לב.) הלך וישב לו וכו' פטור שנגמר עמו, עין שם, והוא רק מצד הרחמים.

זהו הפרוש 'ברוך עושה בראשית', שאף הראשית והתחלה הוא תברוך העושה כנ"ל, 'ברוך מרחם', שזאת היא פלה רחמים כאמור ודו"ק:

שני כוללים גימטריא 'עשיר', לרמוז דהעשר וקעני תלוי בנטילת ידים, אם הותר מותרין לו, ואם פחת פחתין לו:

ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת

(ח ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על ידי האכילה מתבררים הניצוצות שבמאכל ועולים לקדשה

ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת. הפונה לפי מה שכתבנו למעלה, דהמאכל יורד בתחלה לגרון שהוא הבינה, ואחר כך יורד לאצטומכא ומתעכל, המבחר נכרך ומתערב עם הגוף, והפסלת יוצא לחוץ, ועל ידי הברור מתבררים הניצוצות ונפש המגלגלת.

וזהו ומהרריה תחצב נחשת, הרריה הם הגרון והאצטומכא שהם כהרי הגוף, דעל ידי הברור שמתברר שם המאכל, על ידי זה הוי הברור של הניצוצות ושל נפש המגלגלת, זהו מהרריה תחצב נחשת, הם הברורים, ונחשת ראשי תבות ניצוצות ח'וטא ש'גיהם ת'תקן.

ובזה ואכלת ושבעת, דהינו, שהמאכל שנסאך בגוף נשאך בקדשה ועל דו מתבררים הברורים, וזהו ושבעת, דהינו השביעה שהיא מצד הקדשה. וכל זה נעשה על ידי הברכה בתחלה ובסוף, וזהו וברכת את ה' אלהיך, דעקר הברורים הוא על ידי הברכה.

וכל זה הברור לתועלת השכינה שנקראת הארץ הטובה, וזהו על הארץ הטובה אשר נתן לך, דעל ידי הברורים חוננת השכינה להיות מלאה טובות הרבה וברכות רבות, דהכל לתועלתה:

נעשה במי שאין לו מכה ומבזה תלמיד חכם, וְהָרִי הוּא אֵינוֹ צָרִיף רְפוּאָה כָּלֵל.

ישוב המאמר באפן נפלא על דרך מאמר חז"ל שתלמידי חכמים שגגות נעשין להם כזדונות ועמי הארץ זדונות נעשין להם כשגגות

ויראה לְבָאָר, דְּאָמְרוּ רַבִּי ל (ב"מ לג): הַגִּד לְעַמִּי פְּשָׁעִם' (ישעיה נח א) אֵלוֹ תְלַמְּדֵי חֲכָמִים שֶׁשֶׁגְּגוֹת נַעֲשׂוּ לָהֶם כְּזִדְוֹנוֹת, וְלִבְיַת יַעֲקֹב חֲטָאתָם' אֵלוֹ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁזִּדְוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לָהֶם כְּשִׁגְגוֹת.

הרי תלמיד חכם ועם הארץ כל אחד יש לו מעלה וחסרון מכה ורפואה. שעם הארץ יש לו מכה שאינו יודע איך ישמר מהחטא להיותו עם הארץ, לזאת חטאיו רבים, ונגד זה יש לו מר מעלה ורפואה שזדונותיו כלם אצלו שגגות. ותלמיד חכם יש לו מכה ששגגותו עולה זדון, וכנגד זה יש לו מעלה ורפואה שיודע לשמר אפלו משגגות.

ואמנם התלמיד חכם אשר לבבו שפל עליו ומחוק בעיני עצמו לעם הארץ, יש לו ב' המעלות גם יחד ואשרי לו, ועל זה אמרו רז"ל (ר"ה טו) למי נושא עון למי שעובר על פשע ומשים עצמו כשירים.

וכן בהפך העם הארץ המבזה תלמיד חכם מצד היותו בעיני עצמו גם כן תלמיד חכם כמוהו, יש לו ב' החסרונות, שהרי אינו יודע להזהר מהחטא מצד היותו עם הארץ, ואף על פי כן שגגותו עולה זדון מצד היותו מחזיק עצמו לתלמיד חכם.

ואם כן זה גרע משאר עם הארץ שהם במכה שלהם יש בה גם כן רפואה ומעלה, מה שאין כן זה המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו, וק"ל:

ובתבערה ובמסה ובקברת התאנה מקצפים הייתם וגו'

רְזָא דְשִׁבְתָּא

רבי אליעזר זאב מקרנעטשניף זיע"א

היצר הרע מהמה את האדם שכבר התעלה מעל תאוות העולם ולכו בויער לעבודת הכורא

מלמדנו התורה הקדושה להזהר מרשת היצר הרע שבא לפתות שידמה להאדם שכבר נתעלה במדרגה. ובתבערה – שבלבו כבר בויער באש לעבודת השם יתברך. ובמסה – שהתנשא כבר מהכלי עולם הזה. ובקברת התאנה – שכבר הרג היצר הרע של התאנה.

ולכן מזהירנו התורה הקדושה מקצפים הייתם את ה', שיתכן חס ושלום שידמיונות כאילו שחושבים שכבר דבקם בו יתברך שמו, והאמת הוא שרחוקים מזה ורק מקציפים חס ושלום את הבורא יתברך שמו. על כן זכר ושמר נפשך מאד מלהלכד ברשתו:

את ה' אלקיך תירא (י ט)

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סורוקא זיע"א

מאמר חז"ל כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו

את ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא כו' אָמְרוּ רַבִּי ל (פסחים כב:) לרבות תלמיד חכם, ואמרו רז"ל (שבת קיט:) כָּל הַמְבַזֵּה תְלִמִיד חֲכָם אֵין רְפוּאָה לְמַכְתּוֹ.

דקדוק הלשון אין רפואה 'למכתו' ויש לדייק, דהני ליה למימר אין לו רפואה. ותו בשלמא אם ידענו שיש לו מכה יתכן לומר עליה שלא יהיה לה רפואה, ומה

אהבת ישׂראל

רבי ישׂראל מוויז'ניץ זיע"א

גם התלמידי חכמים מצוים על היראה

'את ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא' לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב.). אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּדַיְחוּתָא, אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא לרבות תלמידי חכמים – אֶשֶׁר תִּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ גַּם כֵּן לִירָא מֵה':

הוא תהלתך והוא אלקיך (י כא)

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

המבקש דבר מחברו, הרי חברו דבר אחד והדבור אליו הוא דבר אחד ונפרד, אך התפלה להשם יתברך היא בעצמה אלקות

הוא תהלתך והוא אלקיך. כי התפלה שאדם מתפלל היא בעצמה אלקות, ולא כאדם שמבקש דבר מחברו – שחברו הוא דבר אחד והתחנה שאדם מתחנן הוא דבר אחר, וקאן אינו כן, ש'כשאומר 'ברוך' הב' היא בחכמה, וכן פלם. נמצא כי התפלה בעצמה הוא אלקות, שמיחד המדות העליונות.

ואותם שמתפללים לפני הקדוש ברוך הוא שהתפלה היא דבר אחר, הם בבחינת עבד, ויהיבין ליה מלבר, כעבד שבא לבקש וצוה המלוך שיתנו לו שאלתו.

אך אותם שהתפלה בעצמה היא אלקות, הם בבחינת בן שמתפש בעצמו בגנאי דמלכא ונוטל בעצמו שאלתו, שהוא נאמן להקדוש ברוך הוא. ואמר, כי מן דוד המלוך עליו השלום לא היה אדם מי שהתפלל כן כמו אני:

מראשית השנה ועד אחרית שנה (יא יב)

שואל בחיר ה'

רבי שואל בראך זיע"א

הדיוק מדוע בתחלה נאמר 'השנה' ולכסוף 'שנה'

בדרשת שמע קולנו פרש הייטב לב בין השאר, אֵת הַפְּסוּק בַּפְּרָשַׁת עֶקֶב מ'ראשית השנה ועד אחרית שנה', ודקדק למה 'מראשית השנה' כתיב בה' הדיעה, ועד אחרית כתיב רק 'שנה'.

בכל שנה בטוחים בתחלת השנה שתהיה עת הגאולה ובסופה רואים שהיתה שנה פשוטה

והסביר, ש'בכל שנה ושנה בראשית והתחלת השנה' אנו מלאים תקנה ובטוחים כי השנה הזאת המתחילה פעת, תהיה שנת הגאולה השלמה עם ביאת משיח צדקנו, היא תהיה השנה המקנה בה' הדיעה.

אבל כשמגיע סוף שנה ואנו רואים שטרם נושענו ונגאלנו, והשנה שעברה היתה שנה פשוטה ורגילה ככל השנים, ואנחנו עוד בגולה, טרם נגאלנו, אז הננו יודעים שהשנה לא היתה עוד השנה המיחלת בעוונותינו הרבים.

וזוהו מראשית פרש בהתחלת השנה, חשבנו שזו תהיה השנה המיחלת, ועד אחרית פרש בסוף אנו רואים, שנה רגילה (עמ' כו):

הפטרה

ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני (ישעיה מט יד)

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

לעתיד לבוא נראה שכל אריכות הגלות היא לטובה

בפסיקתא להפטורה זו ותאמר ציון עזבני': מתרעמים בני מתרעמים, שאף

ובגלות זה נשבע שהוא משעבדנו בשבעים אמות והשם יתברך משיכן שאחד גולה לבר ברוא ואחד גולה לסמטריא דומה כמו שגליתם פלכם וכו'.

וכל מה שמשתהה הגלות הוא מה שנוצטריך עוד להוציא מהן הקדשה, ואז נראה שהכל היה לטובת ישראל וזהו שבטד ומשענמד המה ינחמני, שהשכט הוא משענת לטובה, וזה 'המה ינחמני':

שבת מברכים אלול

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מנואלבראד זיע"א

בשבת מברכים אלול נכלל כל הימים נוראים

בשבת שמברכין ראש חודש אלול אמר: בשבת זה כבר נכלל בו הראש השנה והיום כפור וכל ימי הסכות:

מהר"א מבעלזא

רבי אהרן מבעלזא זיע"א

בחדש תשרי מקימים הרבה מצות ותפלות,

ויש להקדים לכך תשובה בחדש אלול

היום הוא שבת שמברכים ראש חודש אלול, ואין בראש אלול מה שבסוף, ואמרינן בגמרא ראש השנה (יא) מנין שבתשרי נולדו האבות שנאמר (מלכים א ח ב) ויפקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים – בירח שנולדו בו איתני עולם.

ולמאן דאמר בניסן נולדו אבות האמה, מה ירח האיתנים, דתקיפי במצות, ביום א' בתשרי יש בו מצות תקיעת שופר, בעשירי

ביעקב אבינו עליו השלום פתיב למה תאמר יעקב וגו' (שם מ כז), אני עסוק להמליך בנו במצרים והוא אומר 'נסתרה דרפי מה' וכו', כך אני עסוק להאביד האמות מפניכם, כבר האבדתי בכל כך אני עתיד להאביד אדום ואתה אומר 'עזבני ה'.

הוא הענין שאמרים זה בשבעה הפטרות דנחמתא, אף שנוצר בו נחמות התשפח אשה עולה וכדומה, מפל מקום מה זה נחמה ללבנות נשברים – שאנו רואים שפבר עברו יותר מ"ח מאות שנה ועדין לא נושענו, וכבר עברו דורות ראשונים שהיו בהם גדולים חקרי לב ולא הביאו הגאולה, ומה יהיה בדרך תום הנה הולך ומדלדל.

אך הענין, כמו שיעקב אבינו עליו השלום ראה אחר כך שכל מה שסבל היה רק לטובה, שבלעדי זה לא היה יוסף מלך, ועל ידי זה היה להם לפליטה גדולה להחיות ברעב וכדומה. וראוי היה לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וכו' (כמ"ש שבת פט:).

כן כל גלות ישראל הוא רק להוציא הניצוצות קדשה מפל השבעים אמות, ועל זה נאמר 'ברוך תהיה מפל העמים', וכמו שנאמר וזרעתיה לי בארץ ודרשו (פסחים טז) כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין.

ואין הפרוש שיתוספו עליהם גרים דוקא, אלא להוציא מהם כל הקדשה, כעין מה שכתב האריו"ל על מה שנאמר בעשו כי ציד בפיו הינו שהיה בו נשמת רבי מאיר דנפיק מגירון קיסר כמו שאיתא (גיטין נו), ומן הסתם היה הוא מאדום פיון ששלחו מלך אדום.

וכן נראה ממאי דקרי ליה ינוקא ונתתי נקמתי באדום, וזה לקח יעקב מעשו.

הבעלי תשובה, שהכל תלוי בלב נשבר ונדפה אלהים לא תבנה. מנחות בארון, ארון הוא רמ"ז שבימים הללו נתגלו הי"ג תקוני דרחמי, והתחלתן אל רחום ותנוון המה שלשה הראשונות ראשי תבות ארון, והנו"ן מרמז על הנו"ן יום מחדש אלול עד הושענא רבה. והלוחות ושברי לחות מונחים בתוף הארון.

וראשי תבות של אלול הוא ארון לחות ושברי לחות, שיזקה בזה החדש אלול לתשובה שלמה, ולטהר ולנקות כל אבריו לעמד למשפט בנגיון, ושיהיה אהוב למעלה ונחמד למטה ראשי תבות אלול.

וכל אחד יחזק לכו בתשובה בחדש הזה, ויחשב בלבו פי כל השנה לא יצא כלל וכלל לפני בורא כל העולמים, ואם יחשב כל הימים מפל השנה לא ימצא אף יום אחד שיוכל לצאת לפני בורא כל העולמים.

ויאמר בלבו איז לי ואוי לינפשי, וישבר לבו בקרבו ויבטח בה אלהיו, ובכל זאת אנו ליה ויעינינו ליה ראשי תבות אלול, שיכונן הקדוש ברוך הוא השני פסאות אחד ליו ואחד לידו, שיהא שמו שלם וכסאו שלם, כי שמה ישבו כסאות למשפט פסאות לבית דוד, ושיהיה ה' אחד ושמו אחד:

מסכת אבות – פרק ה

עומדים צופים ומשתחווים רוחים (מ"ה)

אמרי צדיקים

רבי חנוך העניף מאלעסק זיע"א

באור המשנה בדרך צחות ומוסר

איש אחד שהתפלל בית המדרש של הרב הקדוש רבי העניף מאלעסק וצ"ל לא

בו יום כפור, בתמשה עשר בו חג הסוכות מצות סכה, לולב, ערבה, נסוף המים ויין.

ולפני כל מצוה צריך לעשות תשובה, והתשובה הוא באפן בזה כמו שכתב בספר ראשית חכמה שאם עושה מצוה בלי תשובה מקדם הרי הוא כמו בעל מום, ועליו נאמר 'כל אשר בו מום לא תקריבו פי לא לרצון יהיה לכם' (ויקרא כב ט).

ואיתא בזהר הקדוש על מצוה תקיעת שופר פונות גדולות ועמקות, עם כל זאת איתא בזהר הקדוש שהעקר הוא התשובה בתקיעת שופר.

לכן תקנו לנו חדש אלול ימי רחמים ורצון, מאחר דחוינו שלפני כל מצוה צריכים לעשות תשובה, ומה עוד בחדש הזה שהוא תפוק במצות.

עוד תקנו לנו חז"ל שירות ותשבחות תפלות ותחנונים, בודאי צריכים לעשות תשובה מקדם, וימי האלול הם הכנה לכל המצות כי הם ימי רחמים ורצון:

עבודת הגרשני

רבי גרשון אשכנזי זיע"א

רמזים נפלאים כראשי תבות 'אלול'

הקדמונים נתנו סימן לזה אני לידודי וידודי ליי ראשי תבות אלול, וסופי תבות ד' יודין, המה הארבעים יום אחרונים אשר נתרצה הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל, ונתן לחות אחרונות וצנהו לעשות ארון ובו יהא מונחים לחות ושברי לחות.

כי הלחות הראשונים מרמז על מי שלא חטא מזמיו, ושברי לחות מרמז על

שירה וזמרה בשבת

והנה אם אדם מתפש חסרונות בחרו, הקדוש ברוך הוא מתפש חסרונות בו, וזה איש כי יתן מום בעמיתו, שמתפש חסרון בחרו, אז כִּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יַעֲשֶׂה לוֹ, מְלַמְּדִין חוֹב עָלָיו בְּשָׂמִים.

באור דברי המשנה

ובזה תתפרש המשנה כל המזכה את הרבים שמלמד זכות על ישראל, אין חטא בא על ידו, שבשמים מלמדין זכות עליו, ואין מתפשין לו חטא שלו, וכל המחטיא את הרבים שמתפש חסרונות ישראל, אין מספיקין בידו לעשות תשובה כי מתפשין לו חסרונות שלו, ודו"ק (פרשת בהר):

שבת קדש

שירה וזמרה בשבת

ישא ברכה

רבי שאול ידידיה אלעזר ממונדז'ין זיע"א

רמז נאה לענין השירה וזמרה בסעודות השבת

שאלני הרב הצדיק רבי צבי העניף ז"ל (רבי צבי העניף ממונדז'ין זיע"א) בקרעניץ שנת תרפ"ו, על ענין השירה והזמרה בעת סעודת שבת.

והשכתי לו אז בבואו אל סעודת ליל שבת פרשת עקב, כי מרמז בתבות הללו

לפי בעל הטורים, והוא בפסיקתא (הובא בילקוט ראובני):

'ואהבך' (ו' יג) בזכות אברהם שנאמר בו 'ורע אברהם אהב' (ישעיה מא ח), 'ויברכך' בזכות יצחק שנאמר בו 'ויברך אלקים את יצחק' (בראשית כה יא), 'והרבה' בזכות יעקב שנאמר בו 'פרה ורבה' (שם לה יא) עין שם.

היה עומד בתפלתו במקום אחד רק ט"ל לארץ ורחב הבית המדרש.

אמר אליו הרב הקדוש רבי העניף זצ"ל, חז"ל מנו בין הנסים שנעשו במקדש מה שעומדין צפופין ומשתחוים ורחים, ולכאורה יפלא מדוע הכרחו לעמד צפופין ולא היתה הרחה גם בשעת עמידתן כמו בעת ההשתחויה.

אולם כשאראה אותך איך אתה מטיל בבית המדרש הבנתי הטעם, שלו היו עומדים מרוחים היה איש כמודף מטיל לארץ ורחב בתצר בית המקדש ואין זה מדרף כבוד:

כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו, וכל המחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה (מ"ח)

חתן ישעיה

רבי ישראל אברהם אלטר לנדא אב"ד עדעלין זיע"א חתן רבי ישעיה מקרעסטיר זיע"א

כל הממליץ זכות על ישראל זכה שגם עליו ממליצין רק זכות

בשמים מתנהג הקדוש ברוך הוא עם אדם מדה כנגד מדה, כמו שהוא מתנהג עם הקדוש ברוך הוא פן מתנהג הקדוש ברוך הוא עמו.

על הדרך שנתבאר בדברי מרן אלקי הפעל שם טוב הפסוק 'ה' צלף' (תהלים קכא ה),

שכמו שאדם מתנהג למטה עם חבירו ורעו באהבה ובמדות טובות, כך תנהג עמו המלך עליון, וכמו הצל הננועה שאדם עושה כך עושה הצל כנגדו, כן הוא תהברך עם האדם, ודברי פי חכם חן.

מִרְמֵז וְאֶהְבֶּךָ וּבִרְכֶךָ וְהִרְבֶּךָ גִּימְטְרִיא 'שִׁירָה', רְמֵז לְשִׁירָה בְּשָׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבָּת, וּד"ל:

וְהִנֵּה הַשְּׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבַּת הַלַּיְלָה הַזֶּה נִגְדָּה אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב (וזהר ח"ב פ"ח:), וּלְכַךְ

אוצרות גאוני הדורות

שִׂיאֵמֶר וּבְרַח מִן הַעֲבָרָה, מָה הַלְשׁוֹן 'וּבִוּרַח' שֶׁהוּא פּוֹעֵל עוֹמֵד. אֲכַל הַפְּנִינָה רְצוּיָה לֹאֵמֵר, שֶׁבְהִיּוֹת הָאִישׁ הִישָׁרְאֵל זְרִיז בְּמַצּוּה קִלָּה אֲשֶׁר הוּא סִיג לַתּוֹרָה, מִמִּילָא נִמְצָא בּוּרַח מִן הַעֲבָרָה שְׁלֵא יָבוֹא לִפְגַּע בְּעֲבָרָה גּוֹפָא [וכו'].

וְהוּא טַעַם הַמְקַרָּא וְהִיָּה עַקֵּב תִּשְׁמַעוּן וְגו', יְרָאָה, אִם תִּשְׁמַעוּן הַמְצוֹת קְלוֹת שְׁאֲדָם דָּשׁ בְּעַקְבִּי, הֵן הֵן הַסִּיגִים וְהַגְּדֻרִים, אִזּוּ בַּה אֲדַע שֶׁשְּׁמַרְתֶּם וְעִשִׂיתֶם אוֹתָם, יְרָאָה תַעֲשׂוּ לְגוֹפֶן שֶׁל מְצוֹת עֲצָמָן, לֹא כֵן הַדְּשִׁין אוֹתָם בְּעַקֵּב דְּבִאֲחַת יְבַעְרוּ וְיִכְשְׁלוּ מִיַּד בְּגוֹפֶן שֶׁל מְצוֹת חֲמוּרוֹת.

וְאֶהְבֶּךָ וּבִרְכֶךָ וְהִרְבֶּךָ וּבִרְכֶךָ פְּרִי בִטְנֶךָ וְגו' לֹא יְהִיָּה כֶּךָ עַקֵּב וְעַקְרָה וּבִבְהִמְתָּךְ (זו יג-יד)

בְּרַכַּת טוֹב

רַבִּי מֹשֶׁה נִיבֵאל הַבֶּהן הַבֶּהן זצ"ל

יסוריין של אהבה

יִתְכֵן לֹאֵמֵר עַל דְּרַךְ מֵאֲמֵר רְבוּתֵינוּ ז"ל בְּבְרָכוֹת (ה:) בְּנִים וּנְגַעִים אֵינָם יִסוּרִין שֶׁל אֶהְבָּה, וְעַל כֵּן אָמַר וְאֶהְבֶּךָ וּבִרְכֶךָ, רְצָה לֹאֵמֵר שֶׁיִּבְרַכְךָ בְּיִסוּרֵינִי שֶׁל אֶהְבָּה, וּמוֹנָה וְהוֹלֵךְ. דְּאִיתָא עוֹד שָׁם (ע"א), כָּל יִסוּרֵינִי שִׁישׁ בָּהֶם בְּטוֹל תּוֹרָה אוּ בְטוֹל תְּפִלָּה אֵינִי יִסוּרֵינִי שֶׁל אֶהְבָּה.

וְעַל כֵּן אָמַר שִׁיִּסוּרֵינִי שֶׁלֹּךְ יְהִיָּו יִסוּרֵינִי שֶׁל אֶהְבָּה שְׁלֵא יְהִיָּה בְּהֵן מַעוֹט בְּנִים, לְזַה

וְהִיָּה עַקֵּב תִּשְׁמַעוּן אֶת הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה וְשַׁמְרַתֶּם וְעִשִׂיתֶם אֹתָם (זו יב)

שְׂאֵרִית יַעֲקֹב

רַבִּי יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב אֱלֵנָאוֹי זצ"ל

רק על ידי שמירת הגדרים והסיגים אפשר לקיים את מצות התורה

אֲזַהַרְהָ שְׁמַעְנוּ בְּפִרְשָׁה זו, כִּי אָמַר אֱלֹהִים 'וְהִיָּה עַקֵּב תִּשְׁמַעוּן', אֲשֶׁר חֲכָמִים הִגִּידוּ אִם הַמְצוֹת קְלוֹת שְׁאֲדָם דָּשׁ בְּעַקְבִּי תִשְׁמַעוּן, וְאִין הַפְּנִינָה לֹאֵמֵר קְלוֹת וְחֲמוּרוֹת בְּעַצְמוֹת מְצוּתֵיהֶן שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁכָּבֵד נֵאֱמַר (מסלי ה'ו) 'אַרְחַ חַיִּים פֶּן תִּפְלֵס נַעַו מַעֲגַלְתֵּיהֶן לֹא תִדַּע', אֲכַל בּוֹנְתֶם רְצוּיָה עַל הַסִּיגִים וּגְדֻרֵיהֶן שֶׁל תּוֹרָה, וְהֵם מְצוֹת קְלוֹת שְׁאֲדָם דָּשׁ בְּעַקְבִּי מֵאַחַר כִּי אֵינָם רַק לְסִיג בְּעֵלְמָא, וְעַלֵּיהֶן אֲזַהַרְהָ שְׁמַעְנוּ לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת עַד הַעַקֵּב.

וְהִיָּה טַעַמוֹ כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּפִרְק' ב' דִּיבְמוֹת (ג), 'אֲסוּר קְדָשָׁה' שְׁנִיּוֹת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאִמְאֵי קָרִי לִיָּה אֲסוּר קְדָשָׁה, אָמַר רַבָּא קְדָשׁ עֲצָמָךְ בְּמַתָּר לָךְ, וּפְרַשׁ רַש"י קְדָשׁ עֲצָמָךְ לַעֲמֵד וְלַהֲזַהֵר אַף בְּמַתָּר לָךְ, לְהוֹסִיף לָךְ שְׁנִיּוֹת הַמַּתָּרוֹת לָךְ עַל הַעֲרִיּוֹת, כְּדִי שְׁלֵא תְבוֹא לְיַדִּי הַעֲרִיּוֹת הָאֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה, דְּאִי לֹאוּ שְׁנִיּוֹת פִּגַּע בְּעִירוֹה גּוֹפָא, כְּדִאֲמַרְיֵנָן הֵתֶם בְּגִמְרָא.

וְזֶה יְרָצָה אֲצִלִּי דְקָדוּק דְבָרֵי הַתְּנָא בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים (אבות פ"ד מ"ב), כֵּן עֲזָאֵי אוֹמֵר הָיִי רִץ לְמַצּוּה קִלָּה בְּבַחְמוּרָה וּבוּרַח מִן הַעֲבָרָה וְכו', דְּלִפִּי דְקָדוּק הַלְשׁוֹן מִהֲרָאֵי הִנֵּה

מתים בעין הרע להכי קאמר ד'כל חלי' זו עין הרע.

מעשה זה אמרו והסיר ה' ממך, רצה לומר ש'סיר ה' ממנו מדה רעה זו שלא יהיה בו עין הרע, והינו ד'דיק קרא לומר 'ממך', רצה לומר שהוא לא יתן עין הרע לאחרים, ועל ידי זה כשהוא לא יתן בשל אחרים, גם אחרים לא ינתן בו, וזהו ש'סיר וכל מדוי וכו' לא ישימם כך דמדה כנגד מדה כנזכר.

צמח דוד

רבי יוסף דוד זצ"ל

רפואת ה' היא לעולם

יש ל'דקדק, מאחר ש'אמר הכתוב 'והסיר ה' ממך כל חלי', מ'תיר לומר "לא ישימם בך". כי הלא אם את המחלה ש'כבר היתה יסיר ה', ודאי שלא ישים מחלה חדשה.

ויש להקדים את דברי הזהר הקדוש (ו"ח בלק דף טו. ובהשטות לווהר ח"ג דף דס'), ש'כל הרפואות ש'בעולם באים מה', אלא ש'חלקם באים על ידי שליח, וחלקם לא נמסרים לשליח ובאים ע"י ה' בעצמו. וההבדל הוא, שאותם שנמסרו לשליח, אף שלפי שעה נתרפא האדם, יכול החלי לחזור על האדם פעם אחרת. לעמת זאת, הרפואה ש'על ידי ה' בעצמו, החלי אינו חוזר לעולם. ובהו באר הזוה"ק את הפסוק 'רפאני ה' וארפא' (יזמיה יז יד), ש'אחר ש'ירפאני ה' בעצמו, ארפא רפואה עולמית.

וזו כונת הכתוב ש'אמר, 'והסיר ה' בעצמו, "ממך כל חלי", ומ'כין ש'ה הוא המרפא הרי שגם "לא ישימם בך", בעתיד, ולא יחזור שוב אותו החלי על האדם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אמר וכך פרי בטנך. ולא יהיה בהם בטול תורה ותפלה, לזה אמר לא יהיה בך עקר ועקרה, ודרשו רז"ל (בכורות מה): לא יהיה ב'יתך עקר מתלמידים, עקרה שלא תהא תפלתך עקרה לפני המקום, ול'דרפנו נדרש זה לומר שלא יהיה בטול תורה או תפלה. ונגד נגעים אמר והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים, שהיו ש'חין ונגעים.

והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך (ז טו)

בית יעקב

רבי יעקב טראב זצ"ל

הנשמר מלתן עין הרע בשל אחרים אינו נזוק מעין הרע

יש ל'דקדק ד'היה ליה למימר "לא יתן בך כל חלי", ש'מלת 'והסיר' משמע ש'יבוא החלי ויסירנו, ויותר טוב שלא יתננו כ'לל.

פרש הרב בעל 'זכות אבות' על פי מה ש'אמרו (אבות פ"ב מט"ז) ע'ין הרע ו'יצר הרע ו'שנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם. והנה מדה רעה זו של 'עין הרע' היא כוללת ב' דברים, ד'הינו שלא ישלט בו עין הרע של אחרים, ו'שהוא לא יתן עין הרע בשל אחרים, והא בהא תליא, ד'בהיותו נותן הוא עין הרע באחרים, גם עין הרע של אחרים ינתן בו, מדה כנגד מדה. ול'זה צ'ריך אדם ש'יכון בכל יום כ'שמתפלל לה' ש'יציילהו מע'ין הרע, ד'הינו שהוא לא יתן עין בשל אחרים, וש'אחרים לא יתנו בו.

והנה בגמרא (ב"מ סז:) ד'רשו 'והסיר ה' ממך כל חלי' זו עין הרע. ואפשר לומר ד'מגופיה דקרא נפקא, ד'כל חלי' חסר וא"ו עם הכולל עולה מספר צ"ט, וכ'ינן ש'צ"ט

פסילי אלהיהם תשרפון כאש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך (ז כה)

נבלאות חדשות

רבי נח מיינדס מוויילנא זצ"ל

'פסל' המתר והאסור - תלוי לפי נקודו

אמר רז"ל (ע"ז נב) פסלו 'לאלות' לא תחמד, פסלו 'מאלות' ולקחת לך. וכתב הבח"י וזה לשונו, והענין כי בלשון 'פסילי' יש שתי משמעות, האחד פסל ועבודה זרה ממש, והאחד לשון בטול מלשון פסלת, וכן פרש רש"י. וכמו כן יש בלשון הכתוב שני משמעות, אחד לאסור ואחד להתר, אחד לאסור 'לא תחמד', ואחד להתר 'ולקחת לך', שהרי עבודה זרה שבטלה גוי מתרת, ע"כ.

ואמרתי רמז לדבר מה שכתב שם בלשון 'פסילי' שני משמעות, לשון פסל ולשון פסול, והחלוק ביניהם, לשון 'פסל' הפ"א בסגול, ולשון פסול הפ"א בקמץ. והחלוק נקודות בין כסף וזהב, כסף בסגול וזהב בקמץ. וזהו רמז בכתוב פסילי לא תחמד כסף, רצה לומר [לא תחמד] כֹּאֲשֶׁר נְקוּד פֶּסֶל כְּמוֹ כֶּסֶף. וזהב ולקחת לך, כֹּאֲשֶׁר נְקוּד פֶּסוּל בְּקֶמֶץ כְּמוֹ זָהָב אֲזוּ הוּא פֶּסוּל, וְלִקְחַתְּ לָךְ.

בית ישראל

רבי ישראל טויסיג זצ"ל - בשם בעל התפארת יוסף

אל יאמר אדם אפשי לעבד עבודה זרה ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי

שמעתי משאר בשרי הרב הגאון רבי שמואל פרעסבורגער, ששמע מפי אביו הגאון מבאניהאד הי"ד, שאמר בשם אביו רבנו תפארת יוסף זצוק"ל, לפרש את הכתובים הנ"ל על

פי דברי רבי אלעזר בן עזריה, מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בכשר חזיר, אי אפשי ללבש כלאים, אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדל אתכם מן העמים להיות לי' שתהא הכדלתתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים (רש"י ויקרא כ כו).

ושמא יעלה על הדעת, שפמו כן צריך אדם לומר רצוני לעבד עבודה זרה, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, אל יאמר כן, כי ברגע שהוא חושב כן, סימן שאין נפשו קשורה באהבת ה', והכתוב אומר (יבדים ו ה) 'ואהבת את ה' אלקיך'. וכתב הרמב"ם (תשובה פ"ה ה"ג) וכיצד היא האהבה הראויה, הוא שיהיה את ה' אהבה גדולה יתרה ענה מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חלי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה [וכו'].

זהו שאמר הכתוב פסילי אלהיהם תשרפון כאש, לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך, שמא תאמר חומד אני את הפסל העשוי כסף וזהב, ורוצה אני לקחתו לי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, אל תאמר כן פן תוקש בו, כי ברגע שאתה חושק בעבודה זרה הרי אין נפשך קשורה באהבת ה' וסופך שתבוא לעבד עבודה זרה ממש, אלא צריך אתה לומר כי תועבת ה' אלקיך הוא, ואף אתה מתעבה ומשקצה. ולא תביא תועבה אל ביתך, אל תאמר שאינך לוקח את הפסל מפני מצות הבורא, אלא מפני שהוא מתעב ומשקץ, משום כן אינך מביאו אל ביתך, שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא.

נפש יהונתן

רבי יהונתן בנמינן בהו זצ"ל

רעת והזק נטילת ממון שאינו כשר

יש לפרש על פי מה שכתב הרא"ה ז"ל בספר החנופה (מצוה תנט), שלא נדבק שום דבר מעבודה זרה עם ממוננו וברשותנו להנות בו, ועל זה נאמר ו'לא תביא תועבה אל ביתך' וכו', ומן הנכללים במצוה זו שלא ידבק האדם אל ממונו שחננו האל בצדק, ממון אחר שהוא של גזל או חמס או רבית או מפל דבר מלעז, שכל זה בכלל משמשי עבודה זרה הוא, שיצר לב האדם רע חומד אותו ומביאו אל הבית, והיצר הרע נקרא בשם עבודה זרה [וכו']. ובממונות כאלו שזכרנו ובמשמשי עבודה זרה, על פלן נאמר 'והיית חרם כמהו', שכל הנדבק עמו הוא חרם, שאין ברפת האל מצויה בו ואבד וכלה, וכענין שאמרו ז"ל שפרוטה של רבית מכלה כמה אוצרות של ממון, שפא זה ומאבד את זה [וכו'].

ועובדא שמעתי מאת רבנו הגאון הקדוש מרן בעל המחבר ספר צרור החיים אב"ד דפק"ק זלה"ה, אשר מתחלה פעת אשר עדין היתה פרנסתו מצמצמת וטפלי תליא ביה, נפל לו בירשה מן קרוב אחד שמת בלא בנים סך ג' אלפים זהו"כ, אמנם רגנו על זה הקרוב אשר ממונו ורכושו היה בא אליו שלא בלישור, ולא רצה לקבלו בשום אפן, וממנו נקח מוסר עד כמה צריכים להזהר מממון שלא בלישור. ויש בזה שני טעמים. א. שלא יהא הוא בעצמו נכשל באסור. ב. שלא יאבד על ידי זה ממונו של התר כמאמר ריבה הנ"ל בא זה ואבד את זה, ואיש הנלכב ילכב. ונקדים עוד מה שאמרו חז"ל, דתבת 'עליו' תפרש מלשון סמוך לו, כדכתיב (במדבר ב ג) 'ועליו מטה מנשה' ותרגם אונקלוס ודסמיכין ליה'.

ומעתה יש לומר דכל זה רמזה לנו התורה הקדושה כאן במקראי קדש הנ"ל, וזה שאמר פסילי אליהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לה, כלומר כסף וזהב כזה אשר הוא סמוך לבחינת עבודה זרה, דהינו ממון של אסור או כל דבר מלעז כדברי הרא"ה הנ"ל, ואפלו אם בא לידיך בהתר כגון שנפל לה בירשה מאתו שהיה בידו ממון כזה, אם בן אצלך בהתר בא דהינו על ידי יאוש ושוני רשות, מכל מקום לא תחמד לממון כזה ולקחת לה, פו תנקש בו, כלומר שאתה בעצמך גם כן תעשה אסור כזה. ב. ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו, כלומר שיבוא זה ויאבד את זה שבביתך בהתר כדברי הרא"ה הנ"ל.

וידעת עם לכבד כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיו מיסרנו. ושמת את מצות ה' אלהיו ללכת בדרךיו וליראה אתו (ח ה-ו)

יעקב חבל

רבי חיים יעקב ווארשאנר זצ"ל

סימני יסורים של אהבה

ויש לדקדק תבת 'עם לכבד', ותו אמרו 'ללכת בדרךיו' שהוא מיתר. ולעניות דעתי נראה כמה שאמרו בריש ברכות (ה) כל יסורין שיש בטול תורה אינם יסורים של אהבה, וחד אמר של תפלה.

וכתב בעל הטורים 'ללכת' גימטריא ללמד בתורה, ו'ליראה' נראה לי שהוא תפלה, על דרך 'מי בכס ירא ה' (ישעיה נ י), ודרשו רז"ל (ברכות ו) על הרגיל להתפלל בבית הכנסת. וזה שאמר וידעת עם לכבד, דהכלב יודע מרת נפשו אם חטא או לא, אני מוסר לה סימן ללכת זו תורה, וליראה זו תפלה, הרי הם

בטול תורה, שנאמר "אשרי הגבר אשר תיסרנו יתה ומתורתך תלמדנו" (תהלים צד, יב).

וזהו שאמר הכתוב, "וידעת עם לבבך כי כפאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך" יסורים של אהבה. ואם תרצה להפיר ולדעת אם אכן אלו יסורים של אהבה, דע, שאם יתקיים בך "ושמרת את מצות ה' אלהיך ללכת בדרךיו וליראה אתו", כלומר, שלמרות היסורים יכול אתה להמשיך ללכת בדרך ה' ולעסוק בתורה, אות היא הם יסורים של אהבה, כשם שהאב מיסר את בנו. וכאשר יהיה לך דין של בן, יתקיים בך "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה", שרק ע"י שיהיה לישראל דין של בנים, תוכלו לרשת את הארץ כדברי מהר"ש אלגאזי. (באדיבות 'מנון חכמי ספרד' נתיבות)

ארץ אשר לא במסכנת האכל בה לחם לא תחסר כל בה (ח ו)

אור פני יהושע

רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל

סגלת קדשת הארץ למדת ההסתפקות

ידועה מדת יעקב אבינו ע"ה שאמר (בראשית לג יא) "כי יש לי כל", דהיה מלא רצון ושבוע נחת מברכת ה' אשר נתן לו, כמו שבארו בספרים 'פוחת את נדך ונותן רצון לכל חי' (תהילים קמה טז), כי רק אז נקרא חי אם הוא שבע רצון מברכת ה', כי לולא זה תמיד ירעב ויאכל במסכנות, כי רוצה כפלים במה שיש לו. וזה שאמר לא במסכנת תאכל בה לחם, כי קדשת הארץ תגרום שתפיק רצון ותמצא חפצך, ולא תחסר בה מדת כל.

יסורין של אהבה, וזה גורם כי ה' מביאך, דהיסורין להרבות שְׂכָר.

וידעת עם לבבך כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך. ושמרת את מצות ה' אלהיך ללכת בדרךיו וליראה אתו. כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר (ח ה-ו)

שמחה לאיש

רבי חיים שונטול זצ"ל

אם כננים אם כעבדים

יש להתבונן, מה ענין היסורים שמיסרנו ה' כפאב שמיסר את בנו, לזה שה' מביא אותנו אל ארץ ישראל. ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמ' בב"ב (ו), שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום, קרויים בנים, שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד, א). ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום, קרויים עבדים, שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים" (ויקרא כה, נה).

וכתב מהר"ש אלגאזי בספרו 'אהבת עולם' (דף לו ע"ד), שהסבה שזכינו בארץ ישראל, היא מפני שיש לנו דין 'בנים'. שהרי אם היה לנו דין עבדים, מבאר במשנה פאה (פ"ג מ"ח), שהכותב נכסיו לעבדו, יצא בן חורין. שיר קרקע כל שהוא, לא יצא בן חורין, ואפילו את הנכסים לא קנה (ע"י ט"ע י"ד סי' רסו ס"ז). ומאחר שנתן לנו ה' רק את א"י, ושיר את כל העולם, הדין הוא שלא נזכה אף בא"י. ומכרח שמה שזכינו בא"י, הוא מחמת שיש לנו דין 'בנים', ובנותן מתנה לבנו, מתנתו קימת אף אם שיר.

עוד יש להקדים את הגמ' בברכות (ו), אלו הם יסורים של אהבה? כל שאין בהם

לחם לא אכלתי ומים (ט ט)

חַמַּדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישׂראל יהודה קארפנינקעל זצ"ל

חשבון הנפש בחדש אלול

'לחם לא אכלתי ומים' ראשי תבות אלול. ונראה לעניות דעתי, דחדש אלול פתב הבני יששכר דהוא זמן מסגל לתשובה, ובחדש הזה כל בר נש אשר מח בקדקדו עושה חשבון הנפש לעשות תשובה, ואם רואה דכל השנה היה מתרשל לעסק בתורה ועבודה מחמת מלאכתו שיוכל לפרנס בני ביתו, אז יש לו טענה ומודה במקצת חטאיו, אבל סובר דזה נמי מצוה גדולה לפרנס בני ביתו, כמו שכתוב (תהלים קו ג) 'עשה צדקה בכל עת' ואמרו בחז"ל (כתובות נ) זה הן ומפרנס בני ביתו, אבל אם מלאכתו נעשית על ידי אחרים אז בודאי היה צריך ללמד. וידוע דלחם זה פרנסה, ומים רומז על התורה הקדושה, כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', ואין מים אלא תורה (ב"ק יז), וזהו 'לחם לא אכלתי' פרוש שלא עסקתי ביגיעה ופרנסה, וגם 'מים' שזה תורה 'לא שתיתי', על פן רומז זה לאלול לזמן תשובה.

את ה' אלהיך תירא אתו תעבד וכו' תדבק וי

(ב)

לוח ארז החדש

רבי יצחק קונשטאט זצ"ל

אותו תעבד - יראת הרוממות

הכונה פי יש ב' מיני יראה, אחת היא יראת הענש, והשניה היא יראת הרוממות, והנה העובד את ה' מיראת הענש קראו בעל חובת הלבבות עובד את עצמו, מאחר שאינו עובד אלא למען לא יגיע לגופו ולנפשׁו נזק

ואיננו נקרא עובד את ה', לזה הזהיר פאן את ה' אלקיך תירא אבל לא היראה הגרועה אשר בשבילה תקרא עובד את עצמך, פי אם אותו תעבד, והיא פשיטה לך יראת הרוממות.

ועל זה סים וכו' תדבק על דרך שפרש בעל טל אורות 'לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו' (יא ב), כלומר שתדבק האהבה הנזכרת בו יתברך ולא תהיה אהבה התלויה בדבר, עכ"ד. כמו כן יש לומר ביראת הענש, אינו ירא את ה' בעצמו אלא מפני הענש שישגיגו, אבל הכתוב הזהיר 'וכו' תדבק' כלומר תדבק היראה הנזכרת בו בהשם יתברך בעצמו ולא בענשיו.

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם (יא כ כא)

משך חכמה

רבי מאיר טמחה הכהן מדונינסק זצ"ל

שמירת מזוזה של הוחדר על כל העיר

ונראה דמרמז לנו, דחזינו דבדיני אדם עיר הנדחת ממונס אבד, ובדיני שמים אין להם חלק לעולם הבא, וחזינו דאם יש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר נדחת (סנהדרין סיג), דכתיב (דברים יב ד) 'לא תעשון פן לה' אלקיכם'. כונתו כמו דאמר בספרי (ואה סא) רבן גמליאל אומר וכי תעלה על דעתך שישראל נוחצים למוזחותיהם, חס ושלום. ולכן דרש רבי אלעזר דקאי על עיר נדחת.

וכמו שמצילה את העיר מדין אדם, פן מצילה מדין שמים שיש להם חלק לעולם הבא. לכן קמשמע לן קרא, דאם ישראל יחיד פותב מזוזה וקובעה על מזוזת ביתו, מציל רבים מדין אדם ומדין שמים, לכן פתוב 'וכתבתם' לשון יחיד, 'למען ירבו ימיכם' שרבים ינצלו מזה עבור זכות היחיד.

מנושאי הפרשה

אימתי בני חיי ומזוני אינם תלויים במזל

שארית יעקב

רבי ישראל יעקב אלגאזי זצ"ל

גדול כח הרבנים שאינם תחת המזל אלא נדונים על פי מעשיהם

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ונעשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו א). ראיתי בתשובות הרשב"א (סי' קמח, תט) נשאל על הא דאמרין בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא, ומפסוקי התורה נראה בהפך גמור, פי בזכות ובענש הדבר תלוי. והשיב שלא אמרו אלא ביחידים, אבל התורה ידבר על הכלל, דלכולי עלמא כח הצבור רב לדון על פי מעשיהם לטוב או למוטב.

הנוון בזכות הצדיק אינו תלוי במזלו

ועוד, דהפנוה באמרם 'לאו בזכותא תליא מלתא', הינו להיותם לזכאי מצד עצמו וזכותו, אבל לאחרים יש מצד זכותו, וכמו שאמרו (ברכות יז): כל העולם נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו קבב חרובין, עין שם.

והנה פאן שפרשה זאת כללה בענין היעודים בני חיי ומזוני, אשר יבואו לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו, כמו שמתבאר בפתובים, ויקשה על זה דשלושה אלה לאו בזכותא תליא מלתא, על פן שנה הפתוב בלשון רבים והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, לרמוז דכח הצבור רב לדון על פי מעשיהם לטוב.

וסים בלשון יחיד ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, לומר דאף ליחיד נמי יכנונו שלשה אלה בזכות אחרים.

דרשות ר"י אבן שויעב

רבי יהושע אבן שויעב זצ"ל

אין כח המזל לשלט על הרבים או על הדר בארץ ישראל

ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך (ו יג). ורבים שאלו, ככאן הבטיחה תורה בבני חיי ומזוני בשכר המצות, דכתיב 'פרי בטנך ופרי אדמתך וגו', והסיר ה' מפקד כל חלי, ואיך אמר רבא בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא וכו'.

ויש מפרשים פאן ביחיד פאן בצבור, כמו שכתוב בה' אלקינו בכל קראנו אליו, וענין חזקתו 'הנני יוסף' (יטעיה לח ה) מלך בצבור דמי. וכן כתב מורי ז"ל (שו"ת הרשב"א ח"א סי' קמח), וענין חזקתו גם כן.

ויש מפרשים פאן בארץ פאן בחוצה לארץ, וכן דעת הרמב"ם ז"ל, והוא רמוז בפרשת הענין 'כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה' וגו' עד סוף הענין.

תורת משה

רבי משה אלשיך זצ"ל

ישראל למעלה מהמזל בארץ ישראל

ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך וגו' על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך. פי אשר בארץ בשלושה מיני טובות גדולות, אשר המה פוללי טובות העולם

מנושאי הפרשה

פרי בטנך, וכיון דאתו מיניה רבים פרבים דמי, ועל ידי כן יברך פרי אדמתך וכו', ובפרט על האדמה שהוא למעלה מן המזל, פתרון הרמב"ם.

אור החיים

רבי חיים אבן עטר זצ"ל

המתחזק בכל כחו לקים את התורה מבטח בכני חיי ומזוני

כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיון ורכיתם וכתתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם (ח א). יתבאר על פי דברייהם ו"ל שאמרו (מ"ס כח). בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא, ע"כ. ובא מאמר משה פאן להם בדבר חדוש, שאם ישראל יתעצמו לשמר ולעשות כל המצוות בכללות יבטחו משלשתם יחד.

והוא אמרו כל המצוה וגו' למען תחיון הרי חיים, ורכיתם הרי בנינים, וכתתם וירשתם וגו' הרי מזוני, ארץ ומלוואה וכתתם מלאים כל טוב וגו', ומעתה כל המתעצם בשלמות התורה והמצוות מבטח בכני ובחיי ומזוני, וזה לך האות אברהם שהמזל היה מגיד עליו שלא יהיה לו בנינים, ולצד שהתעצם בשלמות בעבודת ה' נשתנה המזל והיו לו בנינים.

ויאמר עזרא

רבי עזרא טראב זצ"ל

סגלת אריכות ימים בארץ ישראל

למען ירכו ימיהם וימי בנייהם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם (יא כא). פתב הרב פסא שלמה בשם שבתא דרגלא,

הנה, והם בני חיי ומזוני. ועל החיים אמר וברכך שהוא את עצמך וגופך, הוא החיים והשלוש. ועל בני אמר והרכך וברך פרי בטנך, ועל מזוני אמר ופרי אדמתך כו'.

ואל תתמה איך אתן אלו, דאלו בזכותא תליא מילתא (מ"ס כח), לזה אמר על האדמה כו', כי בה אין מזל. ומה גם לישראל, כמאמרו יתברך לאברהם באמרו שהמזל מעכבו מלהוליד, שילך ארצה פנען שאין מזל שולט שם (שבת קנז).

ארץ חמדה

רבי מאיר ליבוש מלבי"ם זצ"ל

הכסתה הקב"ה שכל יחיד יהיה נחשב כרבים ויתעלה למעלה מן המזל

ואהבך וברכך והרכך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך. יש לפרש, פי הקשו הא בני חיי ומזונא לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, ויש מפרשים כאן בתיחוד פאן בצבור, והקשה הא תזקיה יחיד הנה וכתוב (מלנים ב' נ ו) 'והספתי על ימיה חמש עשרה שנה', ותרץ דמלך שאני דברבים דמי. והרמב"ם תרץ, דבארץ ישראל שאני שהם למעלה מן המזל.

אך הקב"ה הבטיח שכל אחד מישראל יהיה נחשב בעיניו כרבים, על דרך אשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא שקאי על משה רבנו ע"ה, וכן על דרך פיון דאתו מיניה רבים כרבים דמי.

ועל זה אמר ואהבך וברכך והרכך, שתחשב כרבים כל אחד בפני עצמו, וגם וברך

כְּנִישְׁתָּא וכו'. ויש להבין למה דוקא בארץ ישראל. אבל הדבר ידוע כי בארץ ישראל אינם יושבים תחת המזל, ובחוץ לארץ יושבים תחת המזל, 'וירבו ימיהם' היינו חוץ לטבע וסדר עולם, ותיי במזל תליא מילתא, ולכך בארץ ישראל שאינם יושבים תחת המזל ניהא, אבל בחוץ לארץ שיושבים תחת המזל, אם כן איך יהיה סבא יוצא מהטבע, והלא תיי במזל תליא.

אבל הטעם אמרו על שבארץ ישראל משדד המזל כי שם שכינה שרויה, ובאתרא דמלכא שריא מאי בעי עבדא תמן, ובכל בית הפנסת שכינה שרויה פנודע (ברכות ו), ולכך אמרו דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא וכו'. (ח"ב דרוש ו)

אספת הפהן

רבי משה הפהן זצ"ל

זכות גדולה מועילה לבטל כח המזל

למען ירבו ימיהם וימי בניכם וגו' כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת. כתבו תוספות (יבמות ג. ד"ה מוסיפין) והא דאמר במועד קטן תיי ובנים ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזל תליא מילתא, ותרץ תוספות פשיטא דזכות גדול מועיל כדאמר בשבת אין מזל לישראל [וכו']. וזו המשך הפסוקים למען ירבו ימיהם וימי בניכם וגו', קשה הלא בזכותא לאו תליא וכו', ומתוך הפסוק כי אם שמר תשמרון את כל המצוה וגו', ואם עושה כל המצוה בודאי יש לו זכות גדול ומועלת כתרין תוספות.

דלא אמרין דבני תיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזל, הינו דוקא בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל אשר ה' אלהינו דורש אותה תמיד, ואין מסור הנהגתה למזלות, שם תלוי בזכות וחובה [וכו'].]

ועל פי הקדמה הנ"ל אני פרשתי פסוק למען ירבו ימיהם וימי בניכם על האדמה וכו', דבזה רמזו תיי ובני, וכי תימא דאלו הם במזל תליין, על זה אמר על האדמה וכו', דארץ ישראל אינה תחת המזל.

סגלת אריכות ימים על ידי השקמת והערכת בתי כנסיות שבחוץ לארץ שקדשתו כארץ ישראל

ויש לפרש גם כן מה שאמרו בש"ס (ברכות ח), אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר 'למען ירבו ימיהם על האדמה' כתיב, כיון שאמרו ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר הינו דאהניא להו. הינו דמה שכתבו המפרשים (עין ט"ה מסכת תמיד הגה"ה ב) דבית פנסת ובית מדרש חשובים כמו ארץ ישראל, משום דעתידין אבנים שלהם שנקבעים בארץ ישראל (מגילה טז), ולכן היושב בהם נחשב לו כאילו יושב בארץ ישראל ממש, ואם כן אינהו לאו במזל תלו אלא בזכותא, ועל ידי שהם זכאים מאריכים ימים ושנים.

יערות דבש

רבי יהונתן איבש"ז זצ"ל

סגלת אריכות ימים בבתי כנסיות שבחוץ לארץ מפאת השראת השכינה

אמרין בגמרא (ברכות ח) איכא סבי בבבל, תמה דכתיב 'למען ירבו ימיהם על האדמה', ואמרי ליה דמקדמי ומחשכי לבית

מעשׂי צדיקים

מסאמבור זיע"א, השוכב חולה בלבוב וביתו ריקו, יען חי רב ימיו בעניי ובדחק.

שמע ויתעצב אל לבו, צדיק קדוש ה' חולה אנוש, ומצבו ירוד כל כף עד שהולכים לקבץ נדבה בשבילו. הלך אליו ומצאו שוכב בחדר צר ואפל, נזכר באדום הזָהב הצרור בטליתו, מהר והתיר את הקשר, הוציאו ונתנו מתנה לרבי משה.

גליא לדרעיה ונפל הורא, בחדרו של רבי משה אדום זהב, מטבע רב ערך כזה לא ראתה עיניו של צדיק זה רבות בשנים, צהלו פניו של רבי משה, וברכו שיזכה לעשירות מפלגת.

בינתים הלך אביו לבדו אל הרבי מרוז'ין, בשובו קצף עליו מאד על שעזבו ויצא, הפסיד את הבקור אצל הרבי. ענה בנו ואמר לו, "אבא, הצלחתי בדרך יתר ממך, וספר לו כל המאריך".

הודעזע אביו לקראת השמועה ואמר, "אמנם כן, הצליח ה' את דרךך ויהי חלקי עמך", אסף אביו את השארית המעטה שנשארה בכיסו, והלך גם הוא אל רבי משה ונתן לו.

כשבא ר' אהרן לייב אל רבי מאיר וספר שהוציא את האדם הצרור בטליתו ונתנו לרבי משה מסאמבור בשעת דחקו, ענה רבי מאיר ואמר, "לכך נתכונתי גם אני, יפה עשית ובעתו עשית, היה נכון וכטוח כי זאת הנדבה שברך אותו צדיק, תתקיים בך במלוואה".

והיה עקב תשמענו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אליכם לה את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותי (ו יב)

מרבית בניו של הרה"ק רבי יצחק מקאליש זיע"א, מהמסכימים על הספר פרי קדוש הלולים, ואחי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, היו צדיקים ומתנהגים ברבנות כמותו, בן אחד היה לו בשם ר' אהרן ליב ששנא את הרבנות, והתפרנס כסוחר.

לימים התעשר ר' אהרן לייב, ורכש לעצמו אחוזות גדולות. רגיל היה לספר לכל הבאים לבקר בהיכלו, כי רק הודות לברכתו של הרה"ק רבי משה מסאמבור זיע"א, בא לו כל העשר והכבוד שברכו ה'.

בימי אברכותו, הגיע ר' אהרן לייב לדודו רבי מאיר מפרמישלאן, וקבל לפניו על רע מעמדו וביש מזלו. לקח רבי מאיר אדם זהב, צרר בטליתו, ואמר, "אני גותן לה את האדם הזה להצלחה, רק השמר לה ואל תגע בו להוציאו, אם לא לצורך גדול מאד".

נשא ר' אהרן לייב את האדם צרור בטלית קטן שלו זמן רב, והוא ביש גדא כבתחלה. כשבא הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א ללבוב, לדרש ברופאים, נסע אביו רבי יצחק להקביל פניו, ואת בנו ר' אהרן לייב לקח עמו לשמשו.

בבאם ללבוב, יצא לראות בנוי בתי העיר, בלכתו פגע בשני אנשים ההולכים לקבץ על יד נדבה עבור הרה"ק רבי משה

אתה היהודי היחיד בעולם, ואין עליך לקיים אלא מצוה זו ביום זה בלבד".

שמע האיש את הדברים, מהר לצאת מבית הרב, ושב אל חנות האריגים אשר לו. נכנס יהודי זקן אל החנות, רכש אריג בשני שני זהובים ובטעות נתן תמורתם שלשה זהובים, אולם המוכר שתק ולא העיר דבר.

בהגיע שעת הצהרים הלך האיש אל ביתו לסעד את לבו, "אין כל צורך לטל דים", הכריז "הייתי הבקר אצל הרב, הוא הורה לי בפירוש שאיני חייב לקיים אלא מצוה אחת ביום, כבר הנחתי תפלין הבקר והתפללתי, מכאן שאיני חייב יותר במאומה".

באותו רגע נשמעה נקישה בדלת ואל הבית נכנס יהודי זקן, "היום הייתי בחנותך", טען כנגדו הזקן, "רכשתי אריג בשני זהובים, ובטעות נתתי לך תמורתם שלשה זהובים".

וימה בכך, ענה בעל הבית, "היום הייתי אצל הרב, והוא הורה לי לחשב שהגני היהודי היחיד בעולם, אם כך אתה חשוב בעיני כגוי וטעות גוי מתרת, אינני חייב לך מאומה". נבהלו בני ביתו לשמע הדברים, מהרו אל בית הרב, וספרו את המתחולל בעקבות דבריו.

קרא הרב לסוחר האריגים והסביר את פונותו בהוראתו בבקר, "הוריתי לך לחשב שיש רק מצוה אחת לעשותה, התכוננתי שלא תתעצל מלקיים את המצות. אדם יכול לומר לעצמו, אם לא אקיים מצוה זו אקיים מצוה אחרת, אך זה טעות, יש לקיים את כל המצות ללא יוצא מהכלל.

עוד אמרתי, שתדמה בנפשך כאלו אתה היהודי היחיד בעולם, התכוננתי שלא תשתמט כאשר בא לדרך דבר מצוה ותאמר שאחרים יקיימוה, כגון כאשר בא דבר צדקה

כן הרב נעשה סוחר מפרסם שהשעה משחקת לו, חכר שטחים גדולים של שדות, ולעת זקנתו אף רכש שני כפרים גדולים. את שם רבי משה העריץ לאין תכלית, האמין באמונה שלמה כי ממנו היתה ישועתו, וזאת הברכה אשר ברוך משה'. (צבי לצדיק)

ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חכם כמהו שמוך תשקצנו ותעב ותתעבנו כי חכם הוא (ו כו)

בהיות הרה"ק הישמח משה זיע"א עול ימים, בעת לומדו בבית המדרש דקהלת סטריזוב בצוותא עם בן דודו לימים הגאון ראב"ד סטריזוב, נכנס אחד והראה להם את החמש עם ה"באור", המשקץ והמתעב.

התחיל בן דודו להלכה זו, מה דינו של חמש זה שהוא כספר תורה שכתבו מין, עד שהוא יושב ודן בהלכה זו, נטל הישמח משה את החמש, השליכו אל תוך התנור המסק, שם היה למאכלת אש במספר דקות.

ראה זקן תלמיד חכם מעשה זה וקנאתו והתלהבותו נגד אבי אבות המתבוללים ואמר, "מובטחני בקנאי זה שיהיה ברבות הימים לרבו של חסידים, כל מעשיהם ברגש הלב ובהתלהבות דקדושה, מתוך רשפי דת אש ולא מצד השכל הקר". (מסרתי אש לזוט)

כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות (ח א) **יהודי** פשוט סוחר באריגים, בא אל הרב ושאלה בפיו, "רבי, מבקש אני לדעת כיצד אוכל לזכות לחיי העולם הבא". נענה לו הרב ואמר, "הסכת ושמע לעצתי, דמיין לעצמך כי יש רק מצוה אחת שעליך לקיים,

אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ, כְּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמֶּן, לְחֵם רוּחָנִי, הִיוּ בְּבַחֲיִית 'אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ', הֵם לֹא יָדְעוּ כִּלְלֵם אִם אָכְלוּ אוֹ לֹא. (שפּע חיים)

למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח א)

אחד מחסידיו הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשערנוביץ זיע"א, הִיָּה חֲסִיד ר' שְׁלוֹם יוסף ליבוביץ מגורא - אמאָהר, לִפְרֻנְסְתוֹ נהל מנסרת עצים, אותם הִיָּה שולח למכירה.

משנודע לר' שלום יוסף כי יָדִידוֹ הִדָּר בִּטְשֶׁרְנוּבִיץ מְחַסֵּר לָחֵם, הִצִּיעַ לוֹ ר' שְׁלוֹם יוסף כִּיִּצַד יַחְלֹץ מִדְּחָקוֹ, הוּא יִשְׁלַח עֲצִים לִמְכִירָה בִּטְשֶׁרְנוּבִיץ, יָדִידוֹ יִסְרֹסר בָּהֶם וַיִּמְכְּרֵם, וַיִּמְכְּרֵם הַסְּרָסְרוֹת יִתְפָּרְגֶנּוּ כִּדֵּי מַחֲיָתוֹ, מְבַלִּי לְהַשְׁקִיעַ מִמּוֹן בְּעֶסֶק.

אחר תקופה, שֶׁלַח ר' שְׁלוֹם יוסף בְּמַסְלַת הַבְּרִזֵּל שְׁנֵי קְרוֹנוֹת עֲצִים לִטְשֶׁרְנוּבִיץ, בְּאֲמֻצַּע הַדֶּרֶךְ עָלָה שַׁעַר הָעֲצִים וְעָמַד בְּיָקָר גָּדוֹל, וְהוּא שֶׁלַח מִבְּרַק בְּהוֹל לִידִידוֹ, לְהוֹדִיעוֹ שִׁימְכֹר אֶת הַסְּחוּרָה בְּמַחִיר הַחֲדָשׁ.

בַּעֲת עֲשִׂית הַחֲשׁבוֹן, טַעַן יָדִידוֹ שֶׁכֵּל הַרְוַח הָעֲצִים מֵהַהֲתַקְרוֹת מִגִּיעַ לוֹ, מֵאַחַר וְהַשַּׁעַר עָלָה לְאַחַר שֶׁהִמְכֹּר הוֹצִיא אֶת הַסְּחוּרָה מִתַּחַת יָדוֹ. לְעָמְתוֹ טַעַן ר' שְׁלוֹם יוסף שֶׁהָרוּחַ שִׁיף לוֹ, הַסְּחוּרָה הִיָּתָה בְּרִשּׁוֹתוֹ כֵּל הַזְּמַן וְהוּא לֹא קָנָה מִמּוֹנוֹ וְלֹא מִיָּדִי, רַק שֶׁכַּר סְרָסְרוֹת וְתוֹ לֹא.

גְּמָרוֹ בִּיגִיָּהֶם לְהַכְנִס לְקֹדֶשׁ פְּנִימָה, לְהַצִּיעַ דְּבָרֵיהֶם לְפָנָי רַבִּי מְנַחֵם נַחֻם, אַחַר שֶׁשָּׁמַע הַרְבֵּי אֶת טַעְנַת שְׁנֵי הַצְּדִידִים, נִעְנָה וְאָמַר, "נֹאמַר שֶׁשְׁלוֹם יוסף הוּא מְלִיוֹנֵר, הַכִּי מְכָרָח הוּא לְתַת לָךְ מְעוֹתֵי."

לִידוֹ, אֵל תִּחְשַׁב הָרִי יֵשׁ אַחֲרֵים שִׁתְּנֹנוּ, מִדּוּעַ אַתָּן גַּם אָנִי, עֲלֶיךָ לְחַשֵּׁב כְּאֵלוֹ אַתָּה הִיְהוּדִי הַיְחִיד בְּעוֹלָם, וְעֲלֶיךָ מְטַל הַדְּבָר.

אָמַרְתִּי שֶׁתִּחְשַׁב כְּאֵלוֹ רַק הַיּוֹם עֲלֶיךָ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת, פְּנוּתִי בְּכַךְ שֶׁלֹּא תִדְחַק קִיּוֹם הַמִּצְוָה לְמַחֵר, אֲלֹא מֵהַר וְעֵשָׂה הַיּוֹם."

זֶה פְּרוּשׁ הַפְּסוּק, 'כֹּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת'. 'כֹּל הַמִּצְוָה', לְשׁוֹן יְחִיד, כְּאֵלוֹ יֵשׁ רַק מִצְוָה אַחַת לְקַיֵּם, 'אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה', כְּאֵלוֹ אַתָּה הִיְהוּדִי הַיְחִיד בְּעוֹלָם, 'הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת', כְּאֵלוֹ רַק הַיּוֹם עֲלֶיךָ לְקַיֵּם, וְלֹא תִדְחַק לְמַחֵר. (מִטָּה יְהוּדָה)

וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ (ח א)

ספר הרה"ק השפּע חיים מִצְאָנוּ קְלוּיִזְנוּבוּרַג זיע"א אֹדוֹת הַרְה"ק הַיִּשְׁמַח מִטָּה זיע"א, שֶׁנָּטַל יָדָיו לְסַעוּדָה, הִתְיַשֵּׁב לִידֵּי הַשְּׁלַח וְשָׁקַע בְּמַחְשְׁבוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת לְזַמֵּן מָה, לְפַתַּע נִתְעוֹרֵר מִשְׁרַעֲפָיו, פָּנָה לְמִשְׁמַשׁ, וְשָׁאַל, "מִדּוּעַ אֵינְכֶם מְבִיאִים מִים אַחֲרוּגִים".

תָּמָה הַמִּשְׁמַשׁ וְהִזְכִּיר בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמֹו, "הַרְבֵּי עָדִין לֹא אָכַל", "אִם כֵּן, הִבֵּא אֶת הָאֲכָל", אַחַר הַמִּשְׁרֵי הַשְּׁפַע חַיִּים וְסִפֵּר, כִּי מַעֲשֶׂה כַּעֲשֵׂה זֶה אִף אַרְעֵ אֲצֵל אֲבִיו, הַרְה"ק רַבִּי צְבִי הֵירֵשׁ מְרוֹדְנִיק זיע"א.

פַּעַם בְּסִיּוֹם הַסַּעוּדָה, שָׁקַע בְּרַעֲיוֹנָיו הַקְּדוּשִׁים לְזַמֵּן מָה, כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר שָׁאַל אֶת הַמִּשְׁמַשׁ, "מִדּוּעַ אֵינְךָ מְכַנֵּס אֶת הָאֲכָל", הַשִּׁיב הַמִּשְׁמַשׁ, "הֲלֹא הַרְבֵּי כְּבָר סִיִּם לְאָכַל", עָנָה הַרְבֵּי מְרוֹדְנִיק, "אִם כֵּן, אֲנִי הִבֵּא מִים אַחֲרוּגִים".

צְדִיקִים קְדוּשִׁים אֵלוֹ, הִיוּ מְפַשְׁטִים לְגַמְרֵי מַעֲנִי אֲכִילָה וְלֹא הִרְגִישׁוּ אִם אָכְלוּ אוֹ לֹא. זֶה פְּרוּשׁ הַפְּתוּב, 'וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמֶּן

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך (ח י)

כתב רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל, האדר"ת, "זה רבות בשנים, הנהגתי עצמי לקיים לאכל בכל יום סעודה קבועה פת, כדי לברך ברכת המזון מן התורה בכל פעם. **לכן** חזרתי ממנהגי כמה שנים שלא לאכל בערב שבת סעודה קבועה, ואני אוכל אז מעט קדם חצות היום, מפני כבוד השבת.

גם כשמזדמן לי לאכל בליל ששי, איני אוכל עוד ביום ששי, אחר שפני קימתי מצות עשה של תורה בלילה, באותו מעת לעת. (נפש דוד אות כ"ז)

והיה אם שכח תשכח את ה' אלקיך (ח יט)

ספר הרה"ק האהלי יעקב מהוסיאטין זיע"א, בימים הנוראים של שנת תרי"א, השנה האחרונה לחיי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, היה הרבי חלש מאד ולא חש בטוב, החסידים התהלכו קדונית בחצר הקדוש אשר בסאדיגורא, לרגלי חלשתו של הצדיק. **בשמחת** תורה הופיע הרבי בחלון ושאל, "שמחת תורה היום, מדוע אינכם שמחים", ענוהו, "איך אפשר להיות בשמחה, אם הרבי אינו בשלמות הבריאות".

אמר להם, "כתוב פרשת עקב, והיה אם שכח תשכח את ה' אלקיך, והיה, לשון שמחה, 'אם שכח' את השמחה, חלילה, אפשר להגיע לידי, 'תשכח את ה' אלקיך' וגו'. הרבי צוה ללכת אל בית היין ולשתות על חשבונו כך וכך, כמוכרן שהם הוסיפו. כהנה וכהנה, אך ללא הועיל.

כשיצאו מחדר הרבי, אמרו הגבאים והחסידים לר' שלום יוסף שיתן משקה, הוא כבר מבטח מהרבי שיהיה עשיר מפלג. במשך הזמן נעשה לעשיר מפלג ואף תרם עבור רצוף כל רצפת הקלויז בחצר הקדוש.

נה רבה היה האמונה בדברי קדשו של הרבי, כאשר נתברר החסיד מפיו בפרוש או ברמז, כבר לבו סמוך ובטוח כי כן יהיה וכל היוצא מפי קדשו לא ישוב ריקם, ביציאתו מן הקדוש, היה דומה עליו כי ישועתו באה ומשאלתו כבר עשויה. (משכנות הרועים)

ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ונמון ארץ זית שמן ודבש (ח ח)

כתב רבי מרדכי מבוולגריא זצ"ל, "חג חמשה עשר בשבט, עבר פה בחגיגות נהדרה, הרבה יש ללמוד בבעלז אפלו ביום טוב של חול, הקפיד אחי הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א לקיים מנהגו, שיהיה על השלחן כל שבעת המינים שנסתבחה בהם ארץ ישראל. **הרבה** כסף שלם בעד רמון יקר המציאות שלא בעונתו, הקפיד בשם אביו הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א על פי לשונו של ספר תקוון ישטרך, שיהיו לא רק הרבה פרות, כי אם הרבה מיני פרות (ראה מג"א הל' נפ"א סימן קל"א).

כשהפסיקה הסעודה והוא נגש למקום התפלה לתפלת מנחה, צוה להעביר את פמוט הנחשת מהעמוד, ולהביא במקומם פמוטי כסף לכבוד היום.

במשכב ראשון חשבתני, לכבוד היום עשה זאת, שוב התבוננתי, יען על שלחן הסעודה בחדר זה עמדו פמוטי כסף, הקפיד 'שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם'. (הרה"ק מבעלזא)

המים עד שאִימו להטביע אותם עם מטלטליהם. רק משהוציאו רגליהם ממימי הנחל והניחום על שפתו, נחו המים מזעפם.

אחר ששָׁנָה הִדְבֵּר מִסֵּפֶר פְּעָמִים, הִבִּינוּ כִּי יָד ה' הִיְתָה בָּם, לְהוֹרוֹת לָהֶם שְׁדָרְכָם לֹא תִצְלַח וְכִי כִתְבִי יָדוֹ שֶׁל רַבְּנּוֹ שׁוֹמְרִים אֶת מִשְׁמֶרְתָּם, לְבַל יִגְבּוּם. (תולדות רבינו אביר יעקב)

וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵה אֲשֶׁר ה' נָתַן לָכֶם (יא יז)

בְּכָל תִּיבָה שֶׁיֵּצֵא מִפֶּה קֹדְשׁוֹ, מִקְפִּיד הִיָּה הַרְהִ"ק הַבַּיִת אֲהָרֹן מִשְׁאֲרָלָיִן זִיע"א שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא דָבָר הַמְשַׁתְּמַע כְּאִינוֹ טוֹב, אִף בַּתְּפִלוֹת, כְּגוֹן בַּתְּהִלִּים (לז יז), הִיָּה אוֹמֵר 'פְּנֵי ה' בְּעֵשִׂי, מִפְּסִיק מֵעַט, וְאַחֵר מִמְשִׁיר, 'רַע לְהַכְרִית'.

בְּפָרֶק 'אֲשֶׁרִי' הִיָּה אוֹמֵר, 'שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אֲהַבָּיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים, עֲצַר, וְאֵז הַמְשִׁיר וְאָמַר, 'יִשְׁמִיד'.

בְּקִרְיָת שָׁמַע נְהַג לוֹמֵר 'וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא, הַפְּסִיק, וְאַחֲרֵי כֵן הַמְשִׁיר, 'הִיָּה מָטָר', כְּמוֹ כֵן רָגִיל הִיָּה לוֹמֵר 'וְהֶאֱדָמָה לֹא, מִפְּסִיק, וְאַחֵר אָמַר אֶת הַהֲמָשִׁיר, 'תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ'. (מאורי אט)

וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְיִשְׁבֹכְךָ וּבְקוֹמְךָ (יא יט)

בַּעַת נְסִיעַת הַרְהִ"ק הַשְּׁפַע חַיִּים מִקְלוּזִינְבוּרְגַּז זִיע"א לְשׁוּוִיז, לְצָרְכֵי צְדָקָה, הִיָּה הַגְּבֵאִי קוֹבֵעַ זְמַנֵּי פְּגִישׁוֹת בָּהֶם יִכְנָסוּ לְחַדְרוֹ הַקְּדוֹשׁ נְגִידִים, כְּאֲשֶׁר בִּינֵי לְבִינֵי הִיָּה הַרְבֵּי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּהַתְמַדָּה כְּדוֹרְכוֹ.

אחר שִׁמַּחַת תּוֹרָה שְׁאָלוֹ אִם יוֹכְלוּ לְמָסֵר פִּתְקָאוֹתֵיהֶם, אָמַר לָהֶם, "לְכוּ אֶל בְּנֵי רַבִּי שְׁלוֹם יוֹסֵף", הוּא בְּנוֹ הַגְּדוֹל, הַרְהִ"ק רַבִּי שְׁלוֹם יוֹסֵף מִשְׁאֲדִיגוּרָא זִיע"א, "אֲנִי מִבְּטִיחְכֶם כִּי בְּרִכּוֹתַי יִפְעֲלוּ כְּבְרִכּוֹתַי". (רשפי מודש - ריו"ו)

וְאֲשֶׁר עִשָּׂה לְחִיל מִצְרַיִם לְסוֹסֵיוֹ וּלְרַכְבּוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת מֵי יַם סוּף עַל פְּנֵיהֶם בְּרַדְפָּם אַחֲרֵיהֶם וַיֹּאבְדוּם ה' עַד הַיּוֹם הַזֶּה (יא ד)

בְּאֲחַד מִמְּסֻעוֹתָיו, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַרְהִ"ק הַאֲבִיר יַעֲקֹב זִיע"א לְעִיר אַחַת וְהִתְקַבַּל בָּהּ בְּכַבּוֹד גְּדוֹל, פָּרַץ מֵאֵן דְּהוּא לְאַכְסִנְיָתוֹ, וְשִׁלַּח דָּ בַחֲפָצָיו, לְגַזַּל אֶת כִּתְבֵי יָדוֹ הַיְקָרִים.

מִשְׁלֹא מִצָּאוּ אֶת הַגְּלִיוֹנוֹת הָאֲבוּדִים, הִחֲלוּ רֵאשֵׁי הָעִיר וּפְרַנְסִיָּה מִנְחָמִים אוֹתוֹ וּמִתְנַצְּלִים לְפָנָיו, עַל דְּבַר הָעֲלָמוֹת כִּתְבָיו הַקְּדוּשִׁים.

רַבְּנּוֹ לְעַמְתָּם, לֹא הִיָּה מְדַאָּג כְּלָל, בְּשׁוּבָה וְנַחַת הַשִּׁיבָם, "מִכְּבָר בַּקְּשָׁתִי מִבוּרָא עוֹלָם, שְׂאֵם אֵין הַסְּפָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ עַל יְדֵי רְאוּיִים וְנִכּוּנִים לְהַפִּיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁיַעֲלֵמוּ מִמֶּנִּי. הִנֵּה הַרְאוּנֵי מִשְׁמִים אוֹת וְסִימָן כִּי אֵין סְפָרֵי רְאוּיִים, וְכִי מוּטֵב לָהֶם שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ כְּלָל".

עוֹדָם מִדְּבָרִים, וְהִנֵּה מִתְפָּרְצִים לְאַכְסִנְיָתוֹ אֲרַבְּעָה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ יְדוּעִים לְכָל כַּחֲלֵק מִבְּכִירֵי כְּנוֹפִית הַגְּנָבִים בְּעִיר, מְבַלִּי לְהַקְדִּים מְלוֹת נִימוּסִין וְכִמוֹ לֹא רָאוּ שְׁכָל חֲכָמֵי הָעִיר וְגִדּוּלְיָהּ נִצְבִּים בְּמָקוֹם, הַשְׁתַּטַּחוּ לְרַגְלֵי רַבְּנּוֹ וּבִקְשׁוּ אֶת סִלְחָתוֹ, עַל שֶׁהִעִזּוּ לְשַׁלַּח יָדָם בְּחַבּוּרֵי הַקְּדוּשִׁים.

לְכַלִּיָּאת הַנוֹכְחִים סִפְרוּ, כִּי בַּעַת בְּרִיחְתֶּם מִמָּקוֹם הַגְּנָבָה וּשְׁלָלָם בְּיָדָם, הִגִּיעוּ לְנַחַל הַחוּצָה אֶת הָעִיר, אוֹלָם אִךְ הִצִּיבוּ רַגְלֵיהֶם בְּתוֹךְ מִימֵי הַנַּחַל, מִיָּד עָלוּ וְגָאוּ

וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ (יא ב)

אבֶּרֶךְ בְּן תוֹרָה שֶׁשָּׁקַד עַל תְּלִמּוּדוֹ שְׁנַיִם רְבוּת, וְהִשְׁתַּלֵּם בְּאַרְחוֹת הַהוֹרָאָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁגוּרִים בְּפִיו, בָּא לְפָנֵי הַחֲתָם סוֹפֵר זצ"ל בְּבִקְשָׁה לְקַבֵּל סְמִיכָה לְרִבְנוֹת.

לְפָלִיאָתוֹ, דְּחָאוּ הַחֲתָם סוֹפֵר וְהוֹרָהוּ שְׂבִיבֹא מִחֵר, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְמַחְרָת, דְּחָאוּ שׁוֹב לַיּוֹם מִחֵר, בְּבֹאוֹ לְמַחְרָת, הוֹדִיעוּ הַחֲתָם סוֹפֵר כִּי אֵינוֹ מוֹכֵן לְבָחֵנוּ וְאֵין בְּדַעְתּוֹ לְסַמְכוֹ.

אָחֵר הַסְּבִיר הַחֲתָם סוֹפֵר, כִּי הוּא הַבְּחִין עַל הָאֲבֶרֶךְ שֶׁבָּאוּ וּבְצִאתוֹ אֵינוֹ מְנִיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוֹזָה. בַּיּוֹם רִאשׁוֹן דָּגוּ לְכַף זְכוּת, שְׂמָא שְׂכַח, בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי חֲשַׁב שְׂמָא נִרְגַּשׁ, אָךְ מִשְׂרָאָה שְׁגָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נִהַג כֶּף, אֵינוֹ מוֹכֵן לְסַמְכוֹ לְרִבְנוֹת. (סיפורי הרמ"ח)

בְּנֵת שְׂבִיבֹא הַנְּאֻצִים ימ"ש לְבֵיתוֹ שֶׁל חוֹתְנֵי הַרְה"ק רַבֵּי יוֹסֵף פֶּאֲנֶנְט זיע"א הי"ד, אֲב"ד וְהָאֲדָמוֹר מְדַעְנֵט. הוּא רָץ לְהַבִּית מְדָרְשׁוֹ אֲשֶׁר בְּחִצְרוֹ, הֵנִיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוֹזָה, וְהִתְפַּלֵּל מִסְפָּר רְגָעִים כְּשֶׁדְּמַעוֹת זוֹלָגוֹת מֵעֵינָיו.

צָחֵק עָלָיו הַנְּאֻצִי הַאֲזָרִי וְאָמַר לוֹ דְּבָרֵי חֲדוּדִים, "כִּדְאֵי לָךְ לְנִשְׁק הֵיטֵב, כִּי לֹא תִרְאֶה אוֹתוֹ עוֹד יוֹתֵר". בְּרַב הַתְּרַגְּשׁוֹת שְׂכַח רַבֵּי יוֹסֵף מִי עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, וְהִשִּׁיב, "נִרְאֶה מִי זֶכֶה לְהִשְׁאֵר בְּחַיִּים, אֲנַחְנוּ אוֹ אַתֶּם".

נִתְרַגַּז הַנְּאֻצִי ימ"ש עַל דְּבָרָיו, וְהִחַל לְהַפְּכוֹתוֹ עַל רִאשׁוֹ עַד כִּדֵּי שֶׁהָיָה בְּסִכְנַת גְּפֹשֶׁת. כְּאֲשֶׁר זָכָה לְהִשְׁאֵר בְּחַיִּים אַחֵר הַמְּלַחְמָה, וְשָׁב בְּשִׁלוֹם לְעִירוֹ, מְצָא שֶׁהַמְּזוֹזָה עוֹדְנָה עוֹמְדָת עַל פֶּתַח הַבַּיִת הַמְּדָרְשׁ, וְשִׂמַּח שֶׁמָּחָה גְּדוּלָה.

הַדְּבָר עוֹדֵד אוֹתוֹ לְהִקִּים מַחְדָּשׁ אֶת שְׂרִידֵי הַקְּהֵלָה בְּעִיר דְּעַעֵשׁ, וְלִפְעַל לְמַעַן

אֶחָד הַנְּגִידִים הַמְּזַמְּנִים, לֹא הִכִּיר אֶת הַרְבֵּי וְאֶת הַלִּיכוֹת דְּרָכָיו בְּקֶדֶשׁ, וְהוֹפִיעַ וּבָא בְּדִיּוֹק נִמְרָץ בְּשַׁעַה שְׁנֹקְבָעָה לוֹ, עַל דַּעַת שְׂלֵא יִצְטָרֵךְ לְהַמְתִּין כָּלֵל, כְּהַרְגֵלוֹ בְּכָל מְקוֹם אֵלָיו הוּא מְזַמֵּן.

בְּהִנְסוֹ הַבֵּינְתָה, נִכַּח לְרֹאוֹת כִּי הַרְבֵּי נַעוּל בְּחִדְרוֹ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, וְאֵין שׁוּם דְּרָךְ לְהַכְנִס אֵלָיו. הַתְּרַעַם בְּלְבוֹ מְאֹד, הוּא שׁוֹמֵעַ מֵאֲחוּרֵי הַדָּלֶת אֶת הַרְבֵּי לומֵד בְּחִדְרוֹ, וְאֵלוֹ הוּא הַרְגִּיל שֶׁהַכָּל מְמַתִּינִים לוֹ, עוֹמֵד בַּחוּץ וּמַמְתִּין.

אָחֵר שֶׁהַמְתִּין חֲצֵי שַׁעָה, אֲבָד אֶת סִבְלָנוֹתוֹ וְעָזַב אֶת הַמְּקוֹם, אָךְ רִגְשׁוֹתָיו לֹא נִתְּנוּ לוֹ לְהִתְעַלֵּם לְגַמְרֵי מַעְבְּדַת בְּקוּרוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, אַחֵר זְמַן חִזַּר וְהוֹפִיעַ שׁוֹב לְבֵית הַרְבֵּי, אוֹלָם גַּם הַפַּעַם נִשְׁנָה הַדְּבָר, הַרְבֵּי עָדָן נַעוּל בְּחִדְרוֹ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה.

בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית בְּשַׁעָה מֵאַחֲרַת בְּלִילָה, מְצָא אֶת הַדָּלֶת פְּתוּחָה וְנִכְנַס אֶל הַרְבֵּי, כְּשֶׁנִּכְנַס לֹא הִצְלִיחַ לְעַצֵּר אֶת רִגְשׁוֹתָיו, וְהִתְרַעַם בְּקוֹל, "מִדּוּעַ קוֹבְעִים שַׁעָה יַעוֹזָה וְהַרְבֵּי לומֵד בְּחִדְרוֹ כְּמָה שְׁעוֹת לְאַחֵר מִכֵּן, וְאֵינוֹ מַתְנַחֵס".

הַשִּׁיב הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ וְשָׁח לוֹ גּוֹפָא דְּעוֹבְדָא, "בְּעַת הַמְּלַחְמָה הַנּוֹרְאָה, הִכּוּ הַרְשָׁעִים עַל רִאשֵׁי בְּבִרְזֵל גְּדוֹל שְׂכַמְעַט וְנִתְבַּקַּע רִאשֵׁי, גַּם בַּחֲלוֹף שְׁנַיִם אַחֵר סִיּוּם הַמְּלַחְמָה, נִשְׁאָר רִשָּׁם מֵאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה, וּמַדִּי פַעַם תּוֹקְפִים אוֹתִי יוֹסֵרִים נוֹרְאִים בְּרִאשׁ, מֵאֵלוֹ הַמְּכוֹת.

אֵין בְּעוֹלָם רְפוּאָה לְהִשְׁקִיט אֶת כְּאָבִי רִאשֵׁי, הַדְּבָר הַיְחִיד שְׁמוּעִיל לְהַעֲבִיר הַכְּאָב, הוּא עֶסֶק הַתוֹרָה שֶׁמְשַׁכַּח מִמּוֹנֵי הַכָּל. מָה אַעֲשֶׂה שְׁהִיּוֹם תִּקְפוּנֵי אֵלוֹ הַיּוֹסֵרִים, מְכָרַח הֵייתִי לְהִסְתַּגֵּר בְּחִדְרוֹ וְלִלְמַד בְּרַצִּיפוֹת, כִּדֵּי לְהַקְל עַל כְּאָבִי". (רזא יקירא אח"ק תש"פ)

וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְּנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לַאֲבוֹתֵיכֶם לֵאמֹר לְהֵם יְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ (יא נ - נא)

כְּאֲשֶׁר בְּקֶר הַרְה"ק הַאֲמַרִי אֲמַת זִיע"א בְּבֵית רַבָּה שֶׁל טַבְרִיָּה רַבִּי מִשָּׁה קְלִירֶס זצ"ל, נִשְׁמַע קוֹל אִשָּׁה הַמְזַמְרֶת לַעֲצֻמָּה, וְרַבִּי מִשָּׁה הַרִים קוֹלוֹ בְּמַחָאָה עַל כֶּף, נֶעְנָה לוֹ הַאֲמַרִי אֲמַת וְהִגִּיב קְצָרוֹת כְּדָרְכוֹ, "הֲלֹא זוֹהִי כָּל חַיֵּיהֶם".

אֲחֵר שֶׁצָּא בְּאֵר רַבִּי מִשָּׁה קְלִירֶס אֶת כְּנֶנֶת הַרְבִּי, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (מידוּסין לד.) מְזִינִן שֶׁהָאִשָּׁה חִיבָת בְּמִזְוָה, דְּכָתִיב 'וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ' לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם, 'גְּבָרָא בְּעֵי חַיִּי, נְשִׁים לֹא בְּעֵי חַיִּי'.

לְכַאֲרָה הָרִי כְּתוּב כָּאֵן בְּגִמְרָא שְׁנַשִּׁים כְּכִיכּוֹל אֵינָן צְרִיכוֹת חַיִּים, אֲלֹא שְׁנַגּוֹן הַגְּמֵרָא הוּא בְּלִשׁוֹן תְּמִיּהָ, נִמְצָא שְׁכָל חַיּוֹתָם הוּא מְנַגּוֹן. (כרס תמד)

לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְּנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה (יא נא)

סִפּוּר רַבִּי יִצְחָק יְרוּחִם דִּיֶּסְמִין זצ"ל מִירוּשָׁלַיִם, אָבִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵיִב דִּיֶּסְמִין זצ"ל, שֶׁיֹּסֵד אֶת בֵּית הַיְתוּמִים הַגְּדוֹל בִּירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, נוֹהֵג הָיָה לְשַׁלֵּם מִקְפַּת הַמוֹסֵד לְאֲנָשִׁים מִיְתוּדִים שֶׁעָבְרוּ מִבֵּית לְבֵית, וּבְדָקוֹ אֶת הַמְזוֹזוֹת שֶׁבִּפְתָּחֵים שְׁמָא גִפְסְלוּ.

שְׁגוּר הָיָה בְּפִיו, "הוֹצָאָה כְּסָפִית זוּ, הִיא בְּעֵצִים הַכְּנֶסָה. נֶאֱמַר בְּמִזְוָה לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם, וְהִיא מְגַנָּה עַל חַיֵּי הָאָבוֹת, מִמִּילָא לֹא יִתְרַבּוּ יְתוּמִים, וְתִקְצִיב הַמוֹסֵד הוֹלֵךְ וְקוֹטֵן". (בית יעקב)

הַשְּׁבֵת חַיֵּי הַתּוֹרָה שֶׁפָּכּוּ בָּהּ עַד הַגְּעַת הַרְשָׁעִים, אַחֵר זְמַן לֹא רַב הַחֲלוֹ רְדִיפּוֹת הַקּוֹמוֹנִיסְטִים ימ"ש, וְרַבִּי יוֹסֵף גְּמֵלֵט לְוִינָה וּמִשֵּׁם לְבְרוּקְלִין וְלִילֵיאִמָּסְבוּרְג. (מקדשי השם)

בַּתְּחִלָּת שְׁנוֹת מְלַכּוֹתוֹ, הֲצַרְף הַרְה"ק רַבִּי דָּוִד מִשָּׁה מְטַשׁוֹרְטְקוֹב זִיע"א לְשִׁבּוֹת בְּעִיר סְקָאָלָא. כְּאֲשֶׁר נֹדַע זֹאת לְאַחַד הַחֲסִידִים שֶׁהַתְּגוּרָר עַל אִם הַדָּרְף, הַפְּצִיר בְּמִשְׁמָשִׁים בְּקֶדֶשׁ כִּי מֵאַחַר וְהַרְבִּי זְקוּק לְחִנּוּת כְּדִי לְפוֹשׁ מֵעֲמַל הַדָּרְף, שֶׁיִּבְקָשׁוּ מִהַרְבֵּי לְנוֹחַ בְּעִירְתּוֹ, מִשְׁתּוֹקֵק הוּא לְזָכוֹת שֶׁהַרְבִּי יַחַן אֶת פְּנֵי עִירוֹ, וַיְבוֹא בְּצַל קוֹרְתּוֹ.

נֶעְנָה הַרְבִּי לְבִקְשָׁתּוֹ, וְסָרוּ לְבֵיתוֹ. כְּשֶׁנִּכְנַס לְשַׁעְרֵי בֵיתוֹ, עָצַר הַרְבִּי לְנִשֵּׁק אֶת מְזוֹזוֹת הַפֶּתַח כְּמִנְהַגוֹ בְּקֶדֶשׁ, אַךְ לְפִלִּיאַת הַעוֹמְדִים, מִשָּׁר יָדוֹ אַחֲזָר וְלֹא נִשֵּׁק אֶת הַמְזוֹזָה. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא רָאוּ עַל פְּנֵי בַת שְׁחוּק.

הַתְּפִלָּאוּ הַמְקַרְבִּים עַל הַדָּרְף, וְשָׂאוּ אֶת בַּעַל הַבַּיִת אִם הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַסֵּבָה לְכַף, אַךְ הוּא הַתְּחַמֵּק מִלְּהַשִּׁיב, רַק הַפְּצִיר בְּרַבִּי שֶׁיִּשֵּׁב לְשִׁתּוֹת לְחַיִּים בְּבֵיתוֹ.

לְפָנָי שֶׁנִּפְרְדוּ לְחַיִּים וּלְשִׁלוֹם, קָרָא לְהֵם בַּעַל הַבַּיִת וְאָמַר, "הַקְּשִׁיבוּ וְדַעוּ קִדְשַׁת עֵינָיו וְטַהַר רְאִית הַרְבִּי, כְּמַחְצִית הַשְּׁעָה לְפָנָי בֵּיאַת הַרְבִּי לְבֵיתִי, עָבַר בְּמָקוֹם עָרַל שְׁכוֹר וְתִלַּשׁ אֶת הַמְזוֹזָה מֵעַל הַפֶּתַח.

הַזְמַן הַקְּצָר לֹא הִסְפִּיק כְּדִי לְהִבִּיא מִן הָעִיר מְזוֹזָה כְּשֶׁרָה חֲדָשָׁה, לְרַב הַבוֹשָׁה שֶׁלֹּא יְהִיָּה מְזוֹזָה בְּפִתְחֵי, לְקַחְתִּי חֲתִיכַת נִיר עִבָּה וְקִבְעֵתִיָּהּ בְּמָקוֹם הַמְזוֹזָה. הַרְבִּי רָאָה בְּרוּחַ קְדוֹשׁ כָּל זֹאת, לְכֵן לֹא נִשֵּׁק הַמְזוֹזָה בְּיָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה". (סרית מלך גליון ב')

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב והרמלדיו

הוא שיעצור (יסחט) את השמים, כפי שעוצרים זיתים וענבים, ואז לא ישאר המטר בשמים, כי אם ירד לארץ.

התפעל הבעל שם טוב מדבריו הפשוטים של היהודי ואמר, "אכן, בזכות תפלתך הכנה, פדאי שירדו גשמים". לעת ערב התקדדו השמים, וגשמי ברכה החלו לירד. (בתו סם טוב)

לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט ט)

בעל מספר גדול היה הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זיע"א. יום אחד אחרי התפלה עמד עם כמה אנשים וספר ספורי צדיקים, עברו שעות רבות, והוא ממשיך לספר, עבר זמן אכילת פת שחרית וגם זמן ארוחת הצהרים, אף אף אחד מהנוכחים לא הרגיש צרף לאכל ולא היו רעבים כלל.

פתח אחד האברכים ושאל, "מהו הרבותא שמשך רבנו ע"ה אמר, 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי', הנה הרבי מספר לנו ספורים, ואין אנו מרגישים כלל שיש צרף לאכל או לשותות".

ענה רבי אהרן, "טעות בידך, משה רבנו לא התכוון להתפאר בכך שלא אכל ולא שתה, אדרבה, הצטער צער רב על שכל אותם המאכלים והמשקאות שלא אכל ולא שתה באותם הימים שהיה בשמים, לא קבלו את תקונם ולא העלה אותם לשרשם". (ילקוט מאורי אור)

ספר הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, כי פעם אחת הבחין באיש המוני, המחלל שבת בשוגג קרוב למזיד. הוא הרבה בתשובה על כך שנכשל בראיה זו, עד שגלו לו מן השמים שגם הוא חלל שבת, משום שהשתמש בתלמיד חכם הנקרא 'שבת'. (טפתי צדיקים פ' וירא)

בספר נוצר חסד על פרקי אבות (פ"ב) מביא הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרינא זיע"א גסח אחר, שהבעל שם טוב שמע בזיון תלמיד חכם ושתק, וכאמור, תלמיד חכם הנו בבחינת שבת.

ועצר את השמים ולא יהיה מטר (יא יז)

שנה אחת היתה שנת בצרת קשה, השמים היו בהירים לגמרי, ולא נראתה כל עננה או סימן לגשם, גדולי ישראל קראו לצום ולתפלה, להעביר את רע הגזרה.

בבית מדרשו של הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א, התאסף קהל גדול לתפלה וזעקה. ספר הבעל שם טוב אחרי כן, כי הבחין באחד מפשוטי העם הקורא קריאת שמע בכונה רבה, כאשר הגיע לפסוק 'ועצר את השמים ולא יהיה מטר', געה בבכיה מתוך כונה גדולה.

אמר נא לי" פנה אליו הבעל שם טוב אחר התפלה, "אלו כונות כונת כאשר אמרת את הפסוק, 'ועצר את השמים ולא יהיה מטר'.

אישי פשוט אני" ענה האיש, "ואין אני מבין בכונות, אולם בקשתי מהקדוש ברוך

מילין וקירין והיודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָרָתָא

חֲזָרָתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

תכלית כל הצער לעורר את האדם לתשובה

לתקן, ולכן אמרו חז"ל יפשפש במעשיו, שיתבונן ויבדוק עצמו מה מבקשים לעורר אותו מן השמים, ואם אינו מוצא מה לתקן יתלה בביטול תורה, וזה שייך אצל כל אדם.

חיזוק האמונה בקריאת שמע

ובאמת עיקר עבודת האמונה היא להאמין בה' גם כשאין הנהגתו ניכרת לעין האדם, כי בשעה שחיי האדם מתנהלים על מי מנוחות אין בכך כל רבותא, אבל אמונת האדם נבחנת בשעה שהנהגתו נסתרת ונדמה לאדם כביכול העלים ה' את עיניו ממנו, ועבודת האמונה היא להתגבר על מראה העינים ולהיאחז באמונה מוחלטת בלי פקפוק. וזהו הרמז במנהגם של ישראל לעצום עינים בקריאת פסוק ראשון של 'שמע ישראל', והוא רמז לאדם לאטום עיניו מהביט סביבו ולא להתפעל מכל הנראה לעיניו, ולקבל על עצמו מלכות שמים באמונה שלמה, ואדרבה זהו עיקר עבודת היהודי שלא לתור אחר חקירות ודרישות, אלא לעצום את עיניו ולהתגבר באמונה פשוטה בלי שום הרהור, כי המאמין מתוך החקירה עלול לבוא לידי ספיקות באמונתו, אבל מי שאינו מחפש להבין בכוחו להתגבר על כל המכשולות והספקות.

כל הניסיונות הם לפי כוחות האדם

יהודי בימי חייו בעולם הזה עובר קשיים, וצריך תמיד לזכור שכל הניסיונות מותאמים לפי כוחותיו להתמודד עמם, ואם מן השמים הזמינו לפניו ניסיון

וְיִדְעֶתָ עִם לְבָבְךָ כִּי פֶאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ. (ח.ה). יסוד גדול בעבודת ה' לדעת כי כל הקורה עמו הוא בהנהגת ה' ובהשגחה פרטית, ועל אמונה זו אמרו חז"ל (מכות כד.) בא חבוקוק והעמידן על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה' (חבוקוק ב ד), לדעת ולהאמין שהקב"ה מנהיג אותנו על כל צעד ושעל, וכשרואה האדם איזה שינוי המתרחש אצלו יתן דעתו שבודאי מן השמים רוצים לעורר אותו להיטיב מעשיו, וכמו שאמרו חז"ל (ערכין טז:) שאפילו אם הושיט ידו לכיסו ועלה בידו מטבע אחר ממה שביקש גם זה בכלל יסורים, ובודאי אין הכוונה שבצער מועט זה יתכפרו לו עוונותיו, אלא שכל כך תהיה חזקה בקרבו האמונה שמן השמים ביקשו לעורר אותו לתשובה, ויפשפש במעשיו לתקן מעשיו ובכך יזכה לתשובה ולכפרה, כי זה התכלית של היסורים לבוא על ידיהם לתשובה ומעשים טובים, וכיון ששב ביסורים אלו אין צריך עוד יסורים.

אפילו יסורים מועטים תכליתם לעורר האדם

והנה אמרו חז"ל (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, ואם יפשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, והיסורים האמורים כאן הם יסורים קטנים כמו מי שעלתה בידו מטבע אחרת ממה שביקש, כי על יסורים גדולים לא נכון לומר 'רואה שיסורים באים', כי הוא מרגיש בהם בכל גופו, אלא הכוונה ליסורים קלים כנ"ל, ויסורים כאלו אינם ממין חטאיו של אדם, וקשה לדעת איזה חטא עליו

לו שהוא נידון עם הצדיקים, ואף שאינו מוצא בעצמו שום סיבה לחשוב עצמו כצדיק, אבל הרי 'האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב' (שמואל א' טז ז), ובודאי לפניו יתברך גלוי וידוע דברים שבהם הוא בבחינת צדיק, ומחמת כן הוא נידון במידת הצדיקים.

כל אדם יש לו שליחות ותכלית מיוחדת בעולם

וגם אם נדמה לאדם שהנהגת ה' עמו איננה כדרך שהוא מנהיג את שאר מכריו, אל יתרעם ליבו בקרבו במה נשתנה משאר בני אדם ומדוע אינו זוכה לראות אושר בחייו, כי כל אדם נשלח לעולם הזה עם משימה ייחודית עבורו, ואין שני בני אדם ששליחותם דומה זו לזו, ולכן אי אפשר לבקש שיהיו קורות חייו דומים לשל אחרים, ומשל למה הדבר דומה, לאדם הנוסע בתחבורה ציבורית וכל הנוסעים עולים יחד בתחנה המרכזית אבל כל אחד מהם פניו מועדות לתחנה אחרת, ויש המאריכים נסיעתם ויש המגיעים ליעדם במהירות, והרי אין שום הגיון לבקש להשוות את תנאי הנסיעה של כל הנוסעים, אלא כל אחד זקוק לנסיעה המתאימה עבורו לפי תכלית נסיעתו, וכך גם כל חיי האדם בעולם הזה מתוכננים לפי שליחותו בעולם, וכל מאורעותיו מכוונים למטרה זו שיזכה להשלים תפקידו בעולם, ועל כן יקבל באהבה את כל מה שיזמין הבורא בעבורו כדי להיטיבו באחריתו.

מסוים, הרי זה בגלל שבדקו וראו שיש ביכולתו לעמוד בניסיון ולהתגבר עליו, וכמו שרגילים לפרש את הפסוק (תהלים קמז טז) 'הנותן שלג כצמר כפור כאפר יפזר', בימות החורף הקרים כולם זקוקים לצמר כדי להתחמם בהם וכן לעצים כדי להבעיר בהם את התנור עד שייעשו אפר, וכשמגיע החורף צריך לזכור שהקב"ה נותן את ימי הקור רק לפי ערך כוח הבריות להתמודד איתו, ואין השלג יורד אלא כפי מידת הצמר שיש לבני אדם כדי להתחמם בו, וכן הכפור אינו שורר בעולם אלא כפי העצים והאפר בתנור, וכך יתחזק באמונה תמימה שיש בכוחו לעמוד בכל ניסיון שיביא עליו הבורא יתברך.

חיוזוק גדול לבעל יסורים

חיוזוק גדול יכול כל אדם למצוא לעצמו בשעה יסורים באים עליו, כי הקב"ה מדקדק עם הקרובים אליו אפילו כחוט השערה, והרי עיקר הבריאה היתה באופן שתתנהג על פי מידת הדין, ורק מפני שראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין על כן שיתף עמו גם מידת הרחמים, אמנם בודאי מחשבתו של הקב"ה לא היתה לחינם אלא נתיימה אצל הצדיקים שהנהגתם היא במידת הדין, ואם רואה אדם שמידת הדין מתוחה כנגדו ידע בנפשו שגם הוא בכלל הצדיקים הקרובים לפני ה', ויחזק עצמו בכך שמן השמים מראים

מִלְתָּא דְפִלְיָא

בדין שמים האדם נחשב כצדיק לפי ערך סביבתו

בְּרוּךְ תְּהִיָּה מִכָּל הָעַמִּים (ז, יד). מחסדי ה' עם בני ישראל עם קרובו, שכאשר דן את האדם אינו דן אותו על פי מעשיו כי במה נחשב הוא, אלא דן אותו כפי ערך האנשים אשר על פני האדמה, ובזה יחשב לצדיק כנגדם, באם שאר האנשים הם רשעים לנגדו ואילו הוא לצדיק יחשב. כן גם בכלל ישראל הקב"ה דן את בני ישראל לפי ערך רשעות העמים, ובזה יצאו ישראל זכאים בדינם, וזהו שכתוב **ברוך תהיה מכל העמים**, שהברכה היא שה' דן את עם ישראל לערך העמים אשר סביבותיהם. כדבר הזה נרמז במה שדרשו חז"ל (ב"ר נ יא) בפסוק (מלכים א' יז יח) 'ותאמר אל אליהו וגו' באת אלי להזכיר עוני, שאמרה האשה הצרפתיית לאליהו, קודם שבאת אלי היה הקב"ה שוקל מעשי כנגד בני מקומי והייתי כשירה בעיניו, אבל עכשיו כנגדך איני חשובה למאומה.

ובזה פירש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בעל הקדושת לוי הנאמר בתפילת כהן גדול 'שלא יצטרכו ישראל זה לזה ולא לעם אחר', שהרשע מישראל שאין מי להעריך כנגדו מישראל, יצטרכו להביא מן הגוים כדי להעריכו כנגדם ולזכותו בדין, כי בודאי הפחות מישראל חשוב יותר מן הגדול שבאומות, ועל זה אנו מבקשים שלא יצטרכו להעריך את מעשינו כנגד אחרים, אלא שנזכה בזכות מעשינו הטובים.

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ע"י הברכות מתדבקים ישראל בה' במשך כל היום - ומעלת סגולת ברכת המזון בשמחה -

קודם עשיית מצוה 'אשר קדשנו במצוותיו', והקשה, הוי ליה למימר 'אשר קדשנו במצוה', הלא על כל ברכה מברך בנפרד. אלא, שאמרו בתיקוני הוזהר (תקון י' כה): 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא', שבכל מצוה יש לצרף יראה ואהבה, ועל כן מברכים 'במצוותיו' כי לכל מצוה נלווים גם יראה ואהבה.

תיקנו לומר קודם ברכת המזון אברכה את בכל עת לעורר את האדם ליראה ואהבה

בהקדמה זו נבין שתיקנו לומר קודם ברכת המזון פסוק 'אברכה את ה' בכל עת', להזכיר לאדם בבואו לקיים מצוה רבה כזו שישכיל כי בברכות שמוציא מפיו תלויים כל העולמות, שזה עיקר גדול ויסודי בעבודתו יתברך, שהאדם יכול בדיבורו לחבר את כל העולמות העליונים, והוא הדבר הנרמז בראשי התיבות 'אברכה את ה' בכל עת' - אבי"ע, כי כשאדם יודע עד כמה כל העולמות תלויים במעשיו ובמוצא פיו מתמלא יראה גדולה עד מאוד, נמצא אפוא כי בפסוק זה נכללת היראה - הדחילו הנדרשת כדי להעלות מצותו למעלה.

ומאיך, כאשר אדם יודע עד היכן מעשיו מגיעים, מתמלא לבו בשמחה עצומה על שזוכה לכך, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'עבדו את ה' בשמחה' - ראשי תיבות 'אבי"ע', כי כשאדם יודע שכלל עולמות אבי"ע תלויים בעבודתו, עובד הוא את ה' באהבה רבה עד כלות הנפש ובשמחה

ואַכְלַת וְשִׁבְעַת וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ (ח י). **דרש** מו"ר זקני האביר יעקב ע"ה בספרו **שערי תשובה** (אות י"ט) במה שאמרה תורה (לעיל ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', דההתדבקות הזו הוא על ידי הברכות, שהברכות שייכים בכל עת, ועל ידי כן נמצאים ישראל מתדבקים בכל היום בהקדוש ברוך הוא, בין בזמן התפילה, בין בעסק התורה, בין בשעה שאינה זמן התפילה, בין בשעה שאין עוסקים בתורה, שהרי הברכות מצויים בכל היום, נמצא על ידי הברכות מתדבקים ישראל בהקדוש ברוך הוא כל היום, וזהו 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם'. ואמר להם, במה אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא, הוא על ידי הברכות, וזהו 'חיים כולכם היום', 'חיים כלכם היום' גימטריא 'זה ברכה', דהיינו על ידי הברכות שאתם מברכים כל היום אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא ו'חיים כולכם היום'.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד ב) 'אברכה את ה' בכל עת תמיד תהילתו בפי', דהיינו על ידי ש'אברכה את ה' בכל עת', על ידי זה נמצא תמיד 'תהילתו בפי' דהיינו כל היום הרי אני מתדבק בו. והוסיף עוד, כי בתיבות 'את ה' בכל עת' נרמז ראשי תיבות 'אבי"ע' שהם ד' העולמות 'אצילות ב'ריאה יצירה עשיה', שעל ידי הברכות מתייחדים כל העולמות.

יראה ואהבה - ההכנה למצוה

ההכנה הנדרשת קודם עשיית המצוות, היא כפי שאמר **בעל אור לשמים מאפסא ע"ה בשם הרב הגדול רבי שמעון אודרברגר ע"ה** שלפניך אומרים

המשך בעמוד הבא

א. ראה בן איש חי (שלח טו): צריך להזהר שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון אפילו בדברי תורה, ורק פוסקים אלו יאמרו אותם אחר מים האחרונים קודם ברכת המזון. והם מומרי אלקים יחננו ויברכנו כולו, וטוב לצייר במחשבתו בצורת המנורה, ואחריו יאמר פסוק 'אברכה את ה' בכל עת' וכו', ויכוין לנפש הסטרא אחרא העומדת על השלחן. ואחריו פסוק 'סוף דבר הכל נשמע וגו', ופסוק 'תהילת ה' ידבר פי' וגו', ופסוק 'ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם תללוהו', ואחר כך 'ידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', ויכוין סופי תיבות זה השלחן אשר נה'ה, ויברך ברכת המזון בעינים סגורות כתפילת העמידה, וישם די שמאל כנגד החזה, ודי ימין על די שמאל, ויברך בכוננה, דהסטרא אחרא עומד שם לקטרטג עליו, אם לא יברך בכוננה.

גדולה ועצומה.

וזה עיקר עבודתו של דוד מלך ישראל ע"ה לפעול במעשיו המשכת שפע העולמות העליונים לעולם העשייה שהיא מידת המלכות, ורמוז הדבר בשמו כי 'מלכות שמים' גימטריא 'דויד' במילוי י' (מחשוף הלבן לך לך ד"ה ומלכי), שכל ימיו עסק בזה והיא מידתו. ועל כן הוא שאמר 'אברכה את ה' בכל עת, וכן 'עבדו את ה' בשמחה', שבראשי תיבותיהם 'אבי"ע' רמוזים תכלית עבודתו.

ולכן תיקנו עוד לומר 'זה השולחן אשר לפני ה'" ולכוון באמירת 'זה השולחן אשר' שהם סופי תיבות נה"ר. והוא אשר דיברנו, שבברכת המזון פועל האדם להמשיך השפעות מכל העולמות העליונים, שעל זה רומז נה"ר שהוא סוד ההשפעות הנמשכות משמים לכל העולמות (זוהר בראשית כו. ועוד). וכשיודע זאת מתמלא ראה ואהבה.

כשמברך ברכת המזון בשמחה - מחבר העולמות ביתר שאת

כשיראה האדם כזאת, כל ההסתכלות שלו משתנה, הוא רואה עולם גבוה ומרומם יותר, הוא מבין עד כמה מעשיו נוגעים ומשפיעים לעולם. ומי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה בעת שזוכה לברך ברכת המזון, ואין צורך לומר שברכת המזון שלו תהיה בכוונת הלב ביראה ואהבה, שכן יודע ומאמין מה רבה השפעתה בכל העולמות. ומלבד שזוכה לחבר את כל העולמות, כשיברך בשמחה נוסף עליו מעלה שמחבר את כל העולמות ביתר שאת, שכן 'עבדו את ה' בשמחה' ראשי תיבות אבי"ע.

[בזוהר (ויקהל ריח). הפליגו בשבחו של המברך בשמחה, וכך אמרו שם: מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוונא לביה ולשואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יהיין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה. ובזוהר חדש (רות מח): אמרו: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדוה לתתא, ואצטריך לברך בחדוה

וברעותא דלבא בגין למחדי מדת הטוב דכתיב (רות ג ז) 'ויאכל בועז וישת וייטב לבו'.

ובכתבי האר"י ז"ל (שער המצוות עקב) מבואר: גם צריך שתדע כי אף על פי שנתבאר לעיל שבתוך הסעודה אם הוא בחול יתעצב אל לבו על החרבן כנ"ל בשם הזוהר, אמנם בברכת המזון אדרבא צריך להראות שמחה יתירה בלבו וכמו שאמרו בזוהר תרומה (ראה ויקהל ריח). על בועז 'ויאכל וישת וייטב אל לבו' דברין על מזוניה בשמחה ובטוב לבב. והטעם הוא כי הנה ענין האכילה נתבאר לעיל שהוא בנוקבא העליונה האוכלת משפע הזכר, וע"י מה שאנו מכוונים באכילתנו אנו ממשיכין לה השפע ומזון, וממה שאנו ממשיכין לה היא מחלקת אחר כך ונותנת מזון ואכילה אלינו, ולכן צריך לברך ברכת המזון בעין טובה בשמחה יתירה להראות לפנינו כנדיבים בעין טובה ולא כצרי עין, ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ובעין הטוב].

ההודאה הגדולה ביותר שיש לנו להודות - על שזוכים במעשינו להמליך עלינו את הקב"ה

ועל זה אנו משבחים ואומרים בברכת המזון 'ועל הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך' וכפי שביאר זאת הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' ע"ה נכדו חביבו של מרן הבעל שם טוב הקדוש ע"ה, שלכאורה הם כפל הדברים, הרי כבר אמרנו נודה לך על וכו' ארץ חמדה ורחבה, כבר הודינו על יציאת מצרים על התורה וארץ ישראל, מהו הדבר שחוזרים ואומרים 'ועל הכל אנחנו מודים'. אלא שמתחילה אנחנו מודים לה' על הטובות שעשה לאבותינו ולנו, שהנחילנו ארץ חמדה טובה, ושאר הטובות שהוציאנו מארץ מצרים וכו'. אך אחר כך מוסיפים ואומרים 'ועל הכל', כלומר גדולה שבטובות שעשית לנו שאתה ה' אלקינו, על זה אנחנו מודים לך ביותר. ואף לדידן ייאמר, כי נותנים אנחנו הודאה ושבח על כי זוכים אנו במעשינו להמליך את הבורא בכל העולמות בבחינת ה' אלקינו, ופועלים במעשינו שיתגלה מלכות שמים וידעו כל באי עולם כי ה' הוא האלקים.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

זהירות יתירה מטכנולוגיה אסורה

לומר לגבי כל דור ודור, היכן שיש מלחמה קשה ויצר הרע גובר ומשתולל להחטיא את האדם בעבירה מסוימת, סימן זה בידי הדור כי שם יש לתת את כל כוחם ומרצם עוד יותר משאר מצוות.

מצות הדור - 'לא תביא תועבה אל ביתך'

והנה בדורנו זכינו וברוך השם יש לנו גדולי הדור שהם מנהיגים אותנו, והם שאומרים כי המצוה של הדור היא לא תביא תועבה אל ביתך. מה זו תועבה. הבעל שם טוב הקדוש אומר על הפסוק (תהלים פא י) 'לא יהיה בך אל זר', אל תעשה את הקב"ה 'אל זר', תנהג עמו כמו חבר הנמצא איתך בכל רגע, תכין לו את המקום שיוכל לשרות בך. ובשביל זה אסור להתעסק בדברים של טומאה דברים שהם מתועבים בעיני ה', איני רוצה להזכיר שמוותיהם של כל המכשירים החדשים למיניהם שכן לא כדאי לדבר על דברים שאינם טובים.

כשאדם מתעסק עם המכשירים הטמאים, או אם עיתונים לא טובים, הרי שהוא מכניס תועבה אל ביתו ויש לו לרעוד כשהוא רואה מה הפסוק אומר על זה (להלן כג טו), 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך' אדם עושה מצוות ומעשים טובים פועל הוא במעשיו שה' יתהלך עמנו בקרב המחנה - קירבת אלקים עצומה, אך תנאי יש לזה, והוא 'ולא יראה בך ערות דבר', כדי שחלילה וחס לא יתקיים ההמשך 'ושב מאחריך'. אדם שרואה מראות אסורים או שומע דברים לא טובים ולא צנועים - כיצד יכול אחר כך להוציא שם שמים בפיו, איך הפה שהוציא דברי נבלה יכול לגשת להתפלל עם אותו פה.

במראה ודיבור לא טובים נותר רושם

שקשה למוחקו

דוד המלך ע"ה התפלל (תהלים קיט לז) 'העבר עיני מראות שוא בדרכיך חייני', ופירש מו"ר אבי צוק"ל שדוד המלך ביקש מה', העבר את עיני, תסמא לי את העיניים, ולא יראו מראות שוא, אם ח"ו אני עומד לראות איזה דבר של איסור, אנא תסמא לי את העיניים לפני כן, שלא אראה ח"ו דבר עבירה. כשחושבים על זה לב מי לא יחרד ויתמלא פחד

המשך בעמוד הבא

לכל דור יש מצוה מיוחדת שהיא תיקונו של הדור

ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתקבנו כי חרם הוא (ז כו). בספרים הקדושים מובא, כי אמנם כל אחד מישראל נצטווה לקיים כל המצוות, אך לכל אחד יש מצוה אחת שבעבורה נשלח הוא לעולם כדי להשלים את עשייתה שחיסר בגלגולים קודמים, ובה צריך לתת כוחותיו ומרצו ביתר שאת. ואף כי חייב אדם לקיים את כל תרי"ג המצוות, במצוה זו צריך להיזהר ביותר וכך תוכל להיתקן. הוא הדבר שמצינו בגמרא (שבת קיח): שהיו האמוראים מעידים על עצמם שהיו זהירים כל אחד במצוה מסוימת, כאמרם 'אבוך במה זהיר טפי'.

כך גם בהקשר לכלל ישראל, כי לכל דור יש מצוה מיוחדת שבשלה נשלחו אנשי הדור לעולם כדי לתקנה ולהשלים עשייתה. וכפי האמור בנועם אלימלך (נח ד"ה א"י בדורותיו): דנהה בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצוות. למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית יותר משאר מצוות. וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצוה מיוחדת יותר משאר מצוות, עכ"ל.

אמנם בדורו של רבי אלימלך ע"ה ידעו מהי מצות הדור, אך מנין לנו לדעת מהי המצוה. נאמר בזה כמה דרכים, ועיקרם, שצדיקי הדור הם שידועים לומר מהי המצוה ובמה צריך לתת את כל הכוחות, כי לולי שיתקנו מצוה זו עכשיו, יצטרכו כל הדור להתגלגל שוב לתקן מצוה זו במיוחד. וכך כתב הרה"ק בעל הדעת משה ע"ה (בחקותי ד"ה אם בחקותי): וכיצד ידעו הדור ההוא את המעשה אשר יעשון, ואיזה מצוה המסוגלת להם. הוא על ידי הצדיק העולה תמיד לעולמות העליונים ורואה את המצוה שמאירה שם, אז הוא מזהיר ומצוה את העם להיזהר בה מאד. עוד אמרו שניתן לבחון זאת במצוה שרואה שיצרו גובר עליו בכל דרך להפילו ברשתו, אות הוא כי זו המצוה שנשלח בעבורה לעולם וממילא יתן דעתו כוחו ומרצו להצליח בשליחותו. וכיוצא בזה ניתן

יאכל תבן, ונחש עפר לחמו', שיהיה שלום בעולם ואפילו החיות הטורפות יחיו בשלום עם אותם שהיו טורפים על ידם. לפיכך יש להבין, הרי אחד הטעמים שקרבנות כשרים מן הבהמות ולא מן החיות, הוא כפי שמבואר במדרש (ויק"ר כז א) שהבהמות הם הנרדפים מפני החיות ואילו החיות רודפים, אומר הקב"ה, לא תקריבו לפני מן הרודפים אלא מן הנרדפין. אם כן לעתיד שיגור זאב עם כבש, כלומר יפסיקו אלו להיות מן הרודפים, מן הראוי שיוכלו להביא קרבן גם מן החיות. אלא מובא בשם **עדות ביהוסף** שאמנם עתה כבר אינם רודפים אך נשאר בהם רושם החטא ולכן אינם קרבים למזבח. נכוחים אנו לראות כי אפילו אלה שהיו טורפים, ואפילו שזה האפשרות שלהם להביא אוכל לפיהם, עם כל זה לעתיד לבוא יענשו על כך, מה נענה אנו בני האדם שיש בנו את כח הבחירה בידנו ואנו מכניסים לתוכנו את הטורף הגדול הלא הוא יצרנו הרע, שאינו מחדש דברים רק בא ואוכל מן המוכן שהביא האדם על עצמו ומגביר את תאוותיו עוד ועוד.

ויש דרגה נוספת שממנה נסיק לענייננו, שבמדרש אמרו (ב"ר כ ה) כי כולם נתקנים לעתיד לבוא מלבד הנחש, וכן אמרו (שם צה ה), בוא וראה כל מה שהכה הקדוש ברוך הוא בעולם הזה מרפא אותן לעתיד לבוא וכו', ואף החיות מתרפאות, שנאמר 'זאב וטלה ירעו כאחד', הכל מתרפאים, מי שהביא מכה על הכל אינו מתרפא אלא 'ונחש עפר לחמו', למה שהוא הוריד הבריות לעפר.

ומדוע שונה הוא מכל האחרים שאינו מתרפא, כי ישנם עבירות שנשאר מהם פגם גדול כל כך שעדיין עושים פירות גם אחרי שנים רבות. וכשמדברים אנו על פגמי העוונות שהמכשירים הפסולים מציעים לאדם, נראה כי יש בהם דברים שנכנסים במוח ומשאירים בו רושם שאינו נמחק שנים על גבי שנים. ומה נענה ליום הדין בהיותנו בעלי בחירה, וניתנה בנו נשמה קדושה שנשמור עליה מכל משמר, ואדם הולך ומטמא עצמו חלילה וחס, מחריד לחשוב על כך מה יהיה עם האדם.

המשך המאמר בגליון הבא במדור זה א"ה

ורעדה בראותו כמה הדברים הללו נוראים ואימים. ראייה אסורה חמורה מכל דבר אחר, שכן כל עבירה ניתן לתקן עד שלא יישאר רושם, אדם גנב - הוא מחזיר את הגניבה, אדם פגע - הוא יכול לבקש ממנו מחילה. אבל אם ראה מראה לא טוב הוא בא להתפלל עמידה, המראה שראה או התמונה באים למול עיניו כל העמידה, למחוק את זה קשה מאוד, למחוק מהמוח זה דבר לא מצויאות.

היצר הרע אינו מסית על דברים חדשים לאדם

צריך לדעת כי היצר הרע לא מראה לנו דברים חדשים, כשאדם רואה דברים לא טובים היצר הרע מתגבר לנגדו ומתעתע במוח כארס. **מ"ר אבי צוק"ל** אמר - ואין אחד שיכול לומר דברים כאלו אם לא שיש לו רוח הקודש, היצר הרע אינו מחדש דברים מעצמו, הוא לא גיד לך יש מכשיר חדש באמריקה בטיואן או בפיןלנד או בכל מקום אחר שמייצרים דברים טמאים, שיש בו איזה משהו מיוחד שעושה כך וכך ויפתה אותך. זה הוא לא יעשה. דבר שלא ראית, מכשיר שלא ראית, הוא לא יכניס לך בראש. זה לא תפקידו. הוא יצר הרע רק על מה שיש לך ביד. זה יסוד גדול לדעת שהמעשים הללו מכניסים לרשותך את היצר הרע, זוהי הסיבה שאי אפשר לשכוח לעולם ועד מראות אסורים ומעשים אסורים, כי על ידם גורם שיתגבר עליו יצר הרע.

וכמעט אין תקנה כי אם ע"י תשובה חזקה מאוד, מיראה ומאהבה, ולקיים בכל כוחו 'כבולעו כך פולטו', שזו הדרך שהתורה מתקנת החטאים, כי כמו שהזעת בעבירה כך צרך שתזיע בתשובה על ידי התורה שהיא כאש כנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי כאש', שכמו האש גורם התורה שורפת הכל, הרי זה לעומת זה עשה אלקים ורק כך יכול לתקן מה שחטא.

לעתיד לבוא ידון הקב"ה גם את חטאי החיות

הנביא ישעיה אומר (סה כה) 'זאב וטלה ירעו כאחד, ואריה כבקר

י"א לאור ע"י מנחם אור לישיבה
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מפורש בכתב ממנחם אור לישיבה
 פניצוב ועיסוד: שוקי קוק

בני חיי ומזוני

בברדיטשוב אחד מאותם ירידים גדולים ומפורסמים. נמנה ר' אברהם וגמר בדעתו לצאת בעצמו אל היריד ולהסתובב בין הדוכנים והעגלות, להיכנס לחנויות ובתי המסחר, כך יוכל להתרשם באופן עצמאי מאפשרויות הפרנסה המגוונות שנותן היריד ולבחור לעצמו את המתאים לו ביותר.

אדהכי והכי הגיע ר' אברהם למסקנה ברורה: המקצוע ההולם ביותר את כשרונותיו הוא דווקא מקצוע התיווך. אין בו צורך להון עצמי ואין בו מלאכת כפיים, ואדרבה, כל שזקוקים בו הוא לראש טוב ומחודד שיידע לקשר בין שותפים פוטנציאליים, להביא את המוכר ואת הקונה אל עמק השווה ולחבר בין כספו של מבקש הצעה עסקית משתלמת לבין סחורתו של המבקש למוכרה במחיר הוגן.

טביעות העין של תלמיד חכם, ידע ר' אברהם לומר לעצמו בלחישה ובנסיון הצטנעות, יש בו יתרון ברור ומובהק למקצוע התיווך. ואם מתווכים רבים הצליחו להשלים עסקאות טובות, אף בלא שחידדו את ראשם בהוויות אביי ורבא, על אחת כמה וכמה שהוא, שידי רב לו בפלפול ובסברא, יוכל להשתמש עם חושיו הלמדניים, המחודדים מחד גיסא וברורים מאידך גיסא, כדי למצוא רעיונות יצירתיים לתיווך עסקאות גדולות ולגזור מהם את שכרו בדמות אחוזים נאים משווי העיסקה.

המשיך ר' אברהם להסתובב ביריד ולחרוט בראשו את כל אשר רואות עיניו, והנה צדות עיניו דבר פלא: עגלותיו של אחד מגדולי הסוחרים אשר הגיע לעיר כבר לפני כמה וכמה

מיושבי בית המדרש שבעיר ברדיטשוב היה ר' אברהם. תלמיד חכם מובהק היה ועוסק בתורה תדיר. במשך שנותיו הראשונות אחר נישואיו סמוך היה על שולחן חותנו שהחזיק בו ביד רחבה ובסבר פנים יפות. משחלפו להם השנים אותם הבטיח החותן, והמשפחה גם היא גדלה בהתאם, בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, הבין ר' אברהם כי עליו לצאת אל עולם המסחר והעשייה כדי להביא טרף לביתו ומזון למשפחתו.

מהרהר היה ר' אברהם כדת מה לעשות שעיסוקו במסחר לא יתפוס את ראשו ורובו ועדיין יהיה לו זמן די והותר להמשיך לעסוק בתורה, ממוש חייו. ההכרח לא יגונה ועול מעמסת הבית הוטל עליו, הן צריך הוא להביא טרף לילדיו, ולא נותרה לו ברירה כי אם לצאת ולעסק במשא ומתן. אמנם אין זה אומר שעליו לעסוק בכך יומם ולילה, עם כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. מוטב יהיה לו, כך חשב, אם ימצא עבודה נקיה, שעמלה מועט ושכרה מרובה, וכך יוכל להמשיך לעסוק בתורה כרצונו.

השוק בברדיטשוב היה ידוע כשוק מפותח ומשגשג. מהגדולים ביותר במדינה היה, ומכל קצוות ארץ הגיעו אליו. כך בימי השוק השבועיים, שאליהם היו מגיעים סוחרים מכל הכפרים והעיירות מסביב למכור ולקנות סחורה, וכך בירידים הגדולים שנערכו לעיתים מזומנות, והמוניטין שלהם יצא על פני תבל, עד שגם סוחרים מארצות אחרות היו מגיעים ליריד זה כדי לעשות בו עסקים טובים.

בדיוק באותם ימים בהם גמלה בליבו של ר' אברהם ההחלטה לצאת לעולם המסחר התנהל

מקשיבים ברצינות להצעותיו. שמא יתייחסו הם אלי כטרדן בעלמא המגיע לבלבל את ראשם ונמצאתי מפסיד את הרעיון הגדול שעלול לרדת לטמיון. אולם, התנחם ר' אברהם, עדיין יש עצה: אם כי אכן אין הסוחרים נשמעים להצעות של טירון בעלמא, הרי שלהצעות של מתווכים ותיקים, ודאי שהם יבקשו לשמוע. מוטב אעשה אם אפנה לאחד מהמתווכים הקיימים בשוק, והוא זה שיציע את ההצעה באזני הסוחרים.

לא איחר ר' אברהם ויצא לחפש ביריד הגדול את אחד המתווכים שהכיר משכבר הימים. לאחר כמה דקות הוא מצאו נשען על מקלו ההדור, מביט בפיוזר הדעת לכל עבר. ניגש אליו ר' אברהם ואמר לו: שמעני אדוני, נפל ברעיוני עיסקא נאה לתיווך, אך מפני ש'פנים חדשות' אנכי ביריד ואין הסוחרים מכירים אותי, באתי להציעך כי אתה הוא זה שתציע את ההצעה בפני הסוחרים, והיה אם יעלה הדבר יפה, נחלוק שנינו, שווה בשווה, את שכר הטירחא.

כיון שנתן המתווך את הסכמתו למתווה המיועד גילה לו ר' אברהם את מה שראה ושמע אצל שני הסוחרים וביקש ממנו כי ימרה להביא את העסק לידי גמר טוב, שמא יקדמנו אחר. המתווך שבקושי הצליח להסתיר את התפעלותו מהרעיון המבריק התנער ממקומו ופנה במהירות לבצע את העיסקא. המתווך לא היה צריך להתאמץ. בקלות השלים את העיסקה לשביעות רצונם של שני הצדדים שגם שילמו את דמי התיווך בעין יפה.

אלא שכלום לא הכין את ר' אברהם להפתעה שהפיל עליו המתווך הותיק. תיכף כששמע ר' אברהם כי העיסקה הגדולה נחתמה הוא פנה למתווך וביקש את חלקו: חמישים אחוזים מדמי התיווך. אלא שהמתווך, למרבה הפלא, לא הסכים

ימים עומדות טעונות סחורה מבלי שנמצא להם קונה. הייתה זו סחורה איכותית ומשובחת, ור' אברהם הבין כי בוודאי סבלנותו של אותו סוחר כבר פקעה והוא יסכים למוכרה במחיר מוזל ומשתלם. בראשו הלמדני הבין ר' אברהם כי זמנו של הסוחר יקר לו מאוד, כל שעה ושעה אותה הוא משחית לריק בהמתנה לקונים שאינם באים היא למעשה הפסד של כסף רב אותו יכול היה לעשות במקום מגוריו, בבתי החרושת הגדולים אשר לו, כך שבוודאי יש כאן הזדמנות עסקית יוצאת מהכלל.

לאחר שהמשיך ללכת והגיע כמעט אל צידו השני של היריד הוא נעצר לשמע קול אנחה של סוחר מכובד. ארשת פניו של הסוחר לבוש ההדר לא הייתה נראית כאילו הוא איבד את ארנקו, וסקרנותו של ר' אברהם ניצתה. הוא השים עצמו כבוחן סחורה כלשהיא שעמדה בסמיכות מקום, ועד מהרה הוא שמע את הסוחר ממשיך ומתנה את צערו לפני סוחר עמית: הנה הגעתי ליריד כבר לפני כמה ימים, באמתחתי סכום כסף הגון אותו ייעדתי לקניית סחורה, והנה ככל שאני תר ומחפש אחר סחורה הגונה וטובה להשקיע בה את כספי - איני מוצא.

האין זו השגחה פרטית של ממש ואצבע אלוקים היא שכיוונה אותי לשמוע את דברים אלו תיכף לאחר שראיתי את עגלותיו של הסוחר עמוסות הסחורה ללא קונה לרפואה? הרהר ר' אברהם לעצמו. הנה לי ההזדמנות הראשונה לעשות עסקת תיווך של ממש ולשדך בין שני סוחרים אלו, בעל התל ובעל החריץ, ולקבל את שכרי כראוי וכיאות.

אלא שבאותה מהירות בה עלתה מחשבה זו לפניו היא גם ירדה ממנו. ר' אברהם הררה לעצמו: הלא שני סוחרים אלו לא מכירים אותי ולא כלום. איני מתווך ותיק ומוכר שהסוחרים

של עולם סודות מאחורי הפרגוד. הט אזניך היטב לשמוע את אשר אספר לך, שכן גם בעסקי תיווך אנו דנים.

פתח רבי לוי יצחק וסיפר: הלוא תדע כי אף אנכי עוסק במלאכת התיווך. אמנם אין זה תיווך של סחורות בירידים על פני הארץ, אולם זהו תיווך בין כלל ישראל לאביהם שבשמים: בני ישראל מביאים מצוות ומעשים טובים ומקבלים תמורתם שפע של ברכה והצלחה. מתווך אנכי בין הצדדים ומשתדל להביא לבני ישראל את התמורה הגבוהה ביותר שיוכלו לקבל בדברי ישועה ורחמים.

מעשה שהיה וביום מהימים הבחנתי שלבני ישראל יש סחורה שלא זו בלבד שאינה עוברת לסוחר אלא שהיא בעל פוטנציאל הרס חמור: חטאים עוונות ופשעים. בשעה שהבחנתי בזה, כבר עמדו שם 'מתווכים' אחרים, מלאכי חבלה ומקטרגים, שביקשו לעשות עיסקת חליפין ולהביא לבני ישראל בתמורה גזירות קשות ורעות רח"ל.

כשהמשכתי בדרכי ראיתי כי לקודשא בריך היא יש גם סחורה שאינה עוברת לסוחר והיא מונחת בשמי מרומים כאבן שאין לה הופכין: מחילה סליחה וכפרה. והרי מלאכי מעלה, כלום יצר הרע יש ביניהם?! מה להם ולמחילה סליחה וכפרה?! באתי איפוא לפני רבונו של עולם בהצעת חליפין: תן לבני ישראל מחילה סליחה וכפרה תמורת חטאים עוונות ופשעים שעשו, ורווח גדול יהיה מזה, שהרי השבים בתשובה מאהבה על מה שעשו שלא כראוי, זדונות נעשים להם כזכויות וכמצוות.

נענה הקב"ה ואמר: בוודאי שאני מסכים, אלא שבטרם כל עליך לשאול את בני ישראל

לשמוע על כך. אדרבה, הוא החל לגעור בר' אברהם כאילו נכנסה בו רוח שטות ולכן הוא מעז לבקש חמישים אחוז מדמי התיווך. המתווך בקושי הסכים לענות לר' אברהם, אך במילים קצרות הוא אמר לו בתקיפות: הרי עוד לא עשית מימך אפילו עסקת תיווך אחת, והנה מבקש אתה ליטול חלק בראש כאילו אתה מצוי במקצוע כמה שנים?! דיך אם תקבל ממני, בחסד ולא בדין, כמה דינרים, דמי 'לא יחרץ', ובלבד שלא תהיך לומר למישהו כי חלק ונחלה לך בתיווך זה.

מאוכזב לחלוטין מהתנהגותו הבוטה של המתווך סירב ר' אברהם לקחת את הפרוטות שהוצעו לו, והוא פנה תיכף לבית הדין בברדיטשוב כדי לתבוע את המתווך שישלם לו את חלקו כפי ההסכם ביניהם. לאחר שהדיינים שמעו את דברי הצדדים הם הוציאו פסק דין ברור וחלוט שעל המתווך להעביר לר' אברהם את מלוא חלקו, וכי אין ממש בכל טענותיו האוויליות בהם הוא מבקש להשתמש מהתשלום. אלא שהמתווך שהסתגור מהממון הרב לא הסכים לקבל עליו את הדין. ביציאתו מבית הדין סינן לר' אברהם ואמר: אכן הדיינים חייבו אותי לשלם, אך אתה לא תראה פרוטה מכל זה.

נבוך ומבויש פנה ר' אברהם לבקש את עצתו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א שהתגורר בעיר, היא הודה היא זיוה והיא הדרה, וביקשו לעמוד לימין אביון ולהושיעו מהמתווך החומס את כספו. רבי לוי יצחק, מזועזע כולו, זימן אליו את המתווך והשמיע באוזניו דברי כיבושין נוקבים, אלא שהמתווך אטם אזניו משמוע והצהיר כי הוא לא ישלם את הכסף לר' אברהם.

נענה רבי לוי יצחק ואמר למתווך: רואה אני שאין לי ברירה אלא לחשוף בפניו מכבשונו

יצחק ודמענה על לחיה: בעלה נפל לערש דווי והוא מפרפר בין חיים למוות. מוכנה היא לתת ככל אשר ישית עליה הרבי, ובלבד שישור מר המוות מבעלה.

נענה לה רבי לוי יצחק: די לבעלך אם יקיים את פסק בית הדין, ושב ורפא לו. וכך היה.

על הפסוק (דברים ח א): **'כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֶנְכִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחְיִין וְרַבִּיתֶם וּבָאֲתֶם וְיִרְשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם**, פירש רבינו האור החיים הקדוש שיש כאן הבטחה למקיימי המצוות שיזכו לבני חיי ומזוני, ובאו דבריו בהקדם דברי הגמרא במסכת מועד קטן (כח): אמר רבא: חיי, בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא, ועל דבר זה בא להודיעם משה רבינו **בדבר חידוש, שאם ישראל יתעצמו לשמור ולעשות כל המצוות בכללות יובטחו משלשתם יחד, והיינו, שקיום המצוות כולם גובר על המזל והמקיים את המצוות יזכה לבני חיי ומזוני.**

וזהו שאמר הכתוב: **'כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֶנְכִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת**, וכל העושה כן זוכה לחיים, כמו שנאמר: **'לְמַעַן תַּחְיִין**, ולבנים כמו שנאמר: **'וְרַבִּיתֶם**, ולמזוני כמו שנאמר: **'וּבָאֲתֶם וְיִרְשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם**, שהיא ארץ זבת חלב ודבש ובה בתים מלאים כל טוב, ומענה **כל המתעצם בשלימות התורה והמצוות - מובטח בבני ובחיי ומזוני.** וראיה לדבר, ממשיך רבינו: וזה לך האות, אברהם, שהמזל היה מגיד עליו שלא יהיה לו בנים, ולצד שהתעצם בשלימות בעבודת ה' נשתנה המזל והיו לו בנים.

עצמם האם הם מסכימים לכך. סבור הייתי, המשיך רבי לוי יצחק ואמר, שבוודאי בני ישראל יסכימו לכך מיד, אלא שלמרבית הבושה הם מיאנו וטענו שחבל להם על סחורה זו של חטאים עוונות ופשעים שכה רבות עמלו על כך. אין הם מסכימים להחליף אותה במחילה סליחה וכפרה.

ככלי מלא בושה וכלימה שבתו לקב"ה וסיפרתי על סירובם של בני ישראל לעסק החליפין, ואף הצעתי שמא יחוס עם עני ואביון אולי ירחם להוסיף וליתן יחד עם המחילה סליחה וכפרה גם 'בני חיי ומזוני', וכך יתרו בני ישראל לעזוב את החטאים עוונות ופשעים שלהם.

גם להצעה מוכפלת סירבו בני ישראל בתחילה, עד שהגיעו הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, ימים שמסוגלים לכך, ובני ישראל נאותו לעזוב את החטאים העוונות והפשעים, תמורת סליחה מחילה וכפרה יחד עם בני חיי ומזוני, ושמחה גדולה היתה בשמים ממעל ובארץ מתחת על עיסקה זו שיצאה אל הפועל.

כשכר טירחה על מלאכת התיווך, קבלתי משמים את שכרי, שאני הוא זה שאחליט למי ליתן מתנות טובות אלו של בני חיי ומזוני וממי למנוע אותם. ועתה, סיים רבי לוי יצחק את דבריו לאותו מתווך, ראה את אשר לפניך: אם תתן את הכסף לר' אברהם כפי שחייבו אותך בבית הדין - מה טוב ומה נעים. ואם תסרב - הנה אפעיל כנגדך את כוחי שקבלתי כשכר התיווך.

המתווך עוד ניסה לעמוד במריו, הוא יצא מחייך מביתו של רבי לוי יצחק ואומר שלום עלי נפשי. אלא שלא חלפו מספר דקות, ואשתו של אותו מתווך הגיעה בריצה אל רבי לוי

גדולה לגבור על המזל, כתבו רבותינו בעלי התוספות (שבת קנו): אין מזל לישראל - והא דאמר רבא (בשילהי מ"ק) 'בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא', מכל מקום **על ידי זכות גדול משתנה.**

ועומק העניין נתבאר בדברי השפת אמת, שבוודאי הכל תלוי במזל, אלא שיש בכוח הזכות הגדולה לשנות את המזל עצמו: מדבריהם משמע דלפעמים לאו במזלא תליא מילתא, אבל י"ל דלעולם במזלא תליא, אך בישראל על ידי זכות משנים את המזל לטובה, כמו שהיה באברהם דנשתנה מזלו כדלקמן, דקאי צדק במערב כו' במזרח והיינו דכתיב צדק יקראוהו לרגלו.

וכתב הגאון רבי חיים פאלאג'י בספרו 'תנופה חיים' (פרשת וישלח. אות לב): **שאינ לך זכות גדולה יותר מזכות התורה**, שעליה שנינו (אבות פ"ו מ"ז): 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא', ועל ידי שאדם יש לו את זכות התורה - יכול הוא לזכות לשינוי המזל ולזכות לבני חיי ומזוני. (ראה עוד בספריו 'נפש חיים' מערכת מ אות כה; 'צדקה לחיים' מע' ה אות קכד).

והוסיף על כך בנו הגאון רבי רחמים נסים יצחק פאלאג'י, בספרו 'נפש היפה' (מע' ב אות טוב), **שדברי אביו חיים וקיימים, שהיה כן מפורש בדברי האור החיים הקדוש, שבכוח התורה לשנות את המזל ולזכות לבני חיי ומזוני.** ועוד הביא שם דבר חידוש שהביא בספר 'ילקוט חדש' (מערכת אברהם אות עז; מע' תורה אות פד), שכל מה שאמרו שבני חיי ומזוני תלויים במזל ולא בזכות אין זה אלא קודם מתן תורה, אמנם לאחר מתן תורה בטל דבר זה, וביאר רבי רנ"י פאלאג'י, שאכן זהו מהטעם האמור, שלאחר מתן תורה יש את זכות התורה שהוא הזכות הגדולה שיכולה לשנות את המזל.

והא לנו דברים שכתב רבינו עובדיה ספורנו על אתר: הנה המכוון אצל ההמון הוא השגת הצלחות זמניות הנכללות בג' מינים והם אורך ימים והבנים והממון, והנה בקיום המצות תשיגו את כולם, לפיכך תשמרו לעשותם. 'למען תחיון' כי אמנם האל יתברך כשצוה כיון **שבקיום מצותיו תשיגו אורך ימים אפילו בחיי שעה.** 'ורביתם' שתשיגו רבוי הבנים. 'ובאתם וירשתם', שתשיגו עושר וכבוד בירושת הארץ.

וכן כתב רבינו משה אלשיך: כי הלא הדברים המיוחדים אל המזל הנה הנם חיי בני ומזוני... אדרבה **על ידי עשותכם 'כל המצוה' הזאת בשלמות לאבד דוגמת מזלותיהם, אז תזכו להפלט שלשת הדברים המיוחדים אל המזל והם: חיי בני ומזוני.** ועל האחד אמר: 'למען תחיון' הרי חיי. 'ורביתם' הרי בני. 'וירשתם את הארץ' כו' הרי מזוני, כי ארץ אשר היא זבת חלב ודבש אין לך מזוני רבים ונכבדים מהם.

רבינו האור החיים הקדוש אף שב וכתב כמה וכמה פעמים בספרו הבהיר אודות עניין זה, וכפי שהבאנו את דבריו הקדושים ב'מאורי החיים', ואלו דבריו (ויקרא כו ג, אופן כז): **כי באמצעות קיום המצות הוא שולט ודורך על המזלות... והוא מאמרם ז"ל** (שבת קנו). 'אין מזל לישראל', פירוש, הם שולטים בו. וכן כתב (דברים טו ה): **כי מאמר חז"ל שאמרו שאינו תלוי בזכות הוא, הגם שיהיו זכותיו מרובים כל שיש לו אפילו חטא אחד לא ישלוט על המזל המראה עליו עוני, אבל כשיגיע לשלימות התורה והמצות ישלוט גם על המזל וישיג עושר ובנים וחיים.**

יסוד הדבר שהגם שבני חיי ומזוני תלויים ועומדים במזל ולא בזכות, עדיין יש בכוח זכות

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי יעקב ישראל קניבסקי זיע"א - בעל 'קהילות יעקב'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים -
 מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך